

Бакалаврська дипломна робота на тему:

**ДІАГНОСТИКА НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ
БАНКРУТСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА «БАРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»)**

Виконав: студент 4 курсу, групи Пз-20бз
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»
Семенюк О. О. _____

Керівник: к.е.н., доцент каф. ПЛМ
Пілявоз Т.М. _____
« 06 » _____ 2024 р.

Рецензент: к.е.н., доцент каф. ФІМ
Ткачук Л.М. _____
« 07 » _____ 2024 р.

Допущено до захисту _____
Завідувач кафедри ПЛМ Мороз О.О.
« 10 » _____ 2024 р.

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра підприємництва, логістики та менеджменту
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Галузь знань – Управління та адміністрування
Спеціальність – 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітньо-професійна програма – «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ПЛМ
д.е.н., професор Мороз О. О.

«18» березня 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА БАКАЛАВРСЬКУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Семенюку Олегу Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Діагностика негативних тенденцій в діяльності підприємства та розробка заходів щодо запобігання банкрутства (на прикладі приватного акціонерного товариства «Барський машинобудівний завод»)»
керівник роботи Пілявоз Тетяна Миколаївна, к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ВНТУ від «11» березня 2024 року № 80.

2. Строк подання студентом проекту (роботи): 03.06.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукові дослідження, фінансова звітність банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод», статистичні дані

4. Зміст текстової частини: 1 Теоретичні засади діагностики банкрутства на підприємстві

2 Оцінка ймовірності банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

3 Розробка заходів щодо запобігання банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

5. Перелік ілюстративного матеріалу: Таблиці: Рівень та динаміка основних економічних показників діяльності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за п'ятифакторною моделлю Альтмана Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за моделлю Тафлера. Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за методикою Ліса. Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за методикою У.Бівера. Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за Терещенка. Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за моделлю Спрінгейта. Розподіл затрат по роботах проекту впровадження системи бюджетування на ПрАТ «Барський машинобудівний завод». Розрахунок теперішньої вартості за проектом впровадження системи бюджетування на ПрАТ «Барський машинобудівний завод».

Рисунки: Класифікація банкрутства підприємства. Ідентифікація кризового стану підприємства.

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1. Спеціальна частина	Пілявоз Т. М., доцент кафедри ПЛМ	<i>[Підпис]</i> 18.03.24	<i>[Підпис]</i> 24.05.24

7. Дата видачі завдання «18» березня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів бакалаврської кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Формування та затвердження теми бакалаврської кваліфікаційної роботи (БКР)	11.03.2024 р.	<i>викон</i>
2	Виконання спеціальної частини БКР. Перший рубіжний контроль виконання БКР (1-й розділ БКР)	12.04.2024 р.	<i>викон</i>
3	Виконання спеціальної частини БКР. Другий рубіжний контроль виконання БКР (2-й розділ БКР)	03.05.2024 р.	<i>викон</i>
4	Виконання спеціальної частини БКР. Третій рубіжний контроль виконання БКР (3-й розділ БКР)	24.05.2024 р.	<i>викон</i>
5	Нормоконтроль. Попередній захист БКР	03.06.2024 р.	<i>викон</i>
6	Рецензування БКР	07.06.2024 р.	<i>викон</i>
7	Захист БКР	10-27.06.2024 р.	<i>викон</i>

Студент

[Підпис]
(підпис)

Семенюк О. О.

Керівник роботи

[Підпис]
(підпис)

Пілявоз Т. М.

АНОТАЦІЯ

Семенюк О. О. Бакалаврська дипломна робота на тему: «Діагностика негативних тенденцій в діяльності підприємства та розробка заходів щодо запобігання банкрутства (на прикладі приватного акціонерного товариства «Барський машинобудівний завод»)).».

В бакалаврській дипломній роботі розглянуто теоретичні та практичні засади банкрутства та основні шляхи подолання кризових процесів, методики оцінки ймовірності банкрутства підприємства. Надано загальну характеристику ПрАТ «Барський машинобудівний завод», проаналізовано основні показники діяльності та здійснена оцінка ймовірності банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за 2020-2022 рр. Сформовано пропозиції та рекомендації щодо запобігання банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод».

Ключові слова: банкрутство, криза, антикризове управління, діагностика банкрутства, фінансовий стан.

ANNOTATION

Semeniuk O. O. Bachelor's thesis on the topic: «Diagnostics of negative trends in the activities of the enterprise and development of measures to prevent bankruptcy (on the example of the private joint-stock company «Bar Machine-Building Plant»)).».

The bachelor's thesis examines the theoretical and practical foundations of bankruptcy and the main ways to overcome crisis processes, as well as methods for assessing the likelihood of enterprise bankruptcy. A general description of PJSC «Bar Machine-Building Plant» is provided, the main performance indicators are analyzed, and the probability of bankruptcy of PJSC «Bar Machine-Building Plant» for 2020-2022 is assessed. Proposals and recommendations for preventing bankruptcy of PJSC «Bar Machine-Building Plant» are formed.

Keywords: bankruptcy, crisis, anti-crisis management, bankruptcy diagnostics, financial condition.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ	5
1.1 Сутність, причини виникнення та наслідки банкрутства підприємства	5
1.2 Механізм подолання кризових процесів у діяльності підприємства	11
1.3 Сучасні методи оцінки ймовірності банкрутства підприємства	21
2 ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПРАТ «БАРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»	34
2.1 Загальна характеристика ПрАТ «Барський машинобудівний завод»	34
2.2 Аналіз основних показників діяльності ПрАТ «Барський машинобудівний завод»	37
2.3 Економічна оцінка ймовірності банкрутства та масштабів кризового стану ПрАТ «Барський машинобудівний завод»	49
3 РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА ПРАТ «БАРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»	55
3.1 Побудова гнучкої системи запобігання банкрутству ПрАТ «Барський машинобудівний завод»	55
3.2 Розробка проекту щодо впровадження системи бюджетування на ПрАТ «Барський машинобудівний завод»	60
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	72
Додаток А Протокол перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень	76
Додаток Б Фінансова звітність ПрАТ «Барський машинобудівний завод»	77
Додаток В Ілюстративний матеріал	88

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах економічної кризи питання банкрутства підприємств в Україні стає особливо актуальним. Збройна агресія РФ завдала значних фінансових втрат населенню та підприємствам в Україні, призвела до ознак неплатоспроможності деяких підприємств. Війна створила перешкоди, які заважають ефективному веденню бізнесу, своєчасному розрахунку з партнерами та виконанню взятих зобов'язань. Крім того, Україна зараз переживає поступовий процес інтеграції до європейської спільноти, який має власний набір правил і ринкових умов, які можуть вплинути на фінансову стабільність вітчизняних економічних секторів.

Важливо визнати, що процедури банкрутства є не тільки засобом ліквідації підприємства чи розпродажу активів для погашення заборгованості, а й ефективним механізмом оздоровлення фінансово-економічного стану, відновлення платоспроможності та забезпечення фінансової стабільності суб'єктів господарювання. Банкрутство суб'єктів господарювання відбувається внаслідок сукупності об'єктивних і суб'єктивних факторів, а в період воєнного стану та після нього виникають унікальні фактори, які потребують особливої уваги щодо рівня неплатоспроможності.

Теоретичні та практичні аспекти оцінки імовірності банкрутства підприємств було досліджено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме І.А. Бланка, Л.О. Лігоненко, М.В. Афанасьєва, О.В. Мороза, Т.Б. Берднікової, В.А. Верби, Г.В. Савицької, А.С. Вартанова, Е.М. Короткова, А.П. Ковальова, О.О. Терещенка, В.М. Зарубинського та інших. В сучасних умовах дослідження питань банкрутства є актуальним, що обумовило вибір теми дослідження та її мету.

Мета та завдання дослідження. Метою бакалаврської дипломної роботи є розробка заходів запобігання банкрутства підприємства на основі

діагностики негативних тенденцій в його діяльності. Для досягнення зазначеної мети поставлено наступні завдання:

- дослідити сутність банкрутства підприємства, причини виникнення та можливі наслідки для підприємства;
- охарактеризувати основні шляхи подолання кризових явищ в роботі підприємства;
- визначити основні методичні підходи до оцінки ймовірності банкрутства підприємства;
- проаналізувати основні показники діяльності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за 2020-2022 рр.;
- оцінити ймовірність настання банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод»;
- розробити заходи щодо запобігання банкрутству ПрАТ «Барський машинобудівний завод».

Об’єктом дослідження виступає політика управління ПрАТ «Барський машинобудівний завод» в умовах загрози банкрутства. **Предметом дослідження** є механізм процесу банкрутства та розробка заходів щодо запобігання банкрутства підприємства в ринкових умовах господарювання.

Методи дослідження. У роботі використовувалися наступні методи дослідження: порівняльний аналіз, системний аналіз, методи табличного вираження аналітичних даних та елімінування, методи прогнозування, методи багатофакторного дискримінантного аналізу для прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

Теоретична й методична основа дослідження базується на наукових працях вітчизняних і закордонних учених-економістів, законодавчих і нормативно-правових актах по досліджуваній проблематиці, статті вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з проблематики управління кризовими процесами на підприємстві, даних офіційних інтернет-сайтів, статистичних даних і бухгалтерської звітності ПрАТ «Барський машинобудівний завод».

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Сутність, причини виникнення та наслідки банкрутства підприємства

Термін «банкрутство», що походить з італійської мови, буквально розуміється як відмова підприємця або підприємства сплачувати власні боргові зобов'язання у зв'язку з відсутністю коштів. Переважно цей термін стосується банків та фінансових установ, проте в контексті ринкових відносин будь-яка виробнича система може збанкрутувати. Щоб уникнути банкрутства, підприємець або підприємство вдається до системи заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності – фінансової санації. За умов санації між суб'єктами ринку виникають більш лагідні та адаптовані до виробничої культури економічні відносини, порівняно з відносинами банкрутства.

Існує два підходи до трактування банкрутства: американський та англійський (європейський). Американський підхід характеризується наявністю явища фінансової санації, передбачає уважне ставлення до виробничої системи банкрута та використовує сприйнятливі заходи санації, використовуючи всі можливі ресурси коштів та часу. Перевага підходу – можливість збереження структури господарського комплексу та його економічних зв'язків завдяки певним витратам, що спрямовуються на фінансове поліпшення окремих елементів.

Відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства банкрутство – це визнана господарським судом нездатність боржника поновити свою платоспроможність шляхом фінансової санації або мирової угоди та задовольнити грошові вимоги кредиторів не інакше як шляхом впровадження ліквідаційної процедури щодо боржника [1].

Господарський кодекс України тлумачить банкрутство як нездатність боржника продовжувати свою підприємницьку діяльність через її безприбутковість та нерентабельність [2].

В контексті фінансового менеджменту банкрутство визначається як реалізація катастрофічних ризиків підприємця під час його фінансової діяльності, в результаті якої він (підприємець) стає нездатним задовольняти грошові вимоги кредиторів та виконувати боргові зобов'язання у встановлений термін [3, с. 284].

Деякі автори розглядають банкрутство як неспроможність підприємця виконувати вимоги кредиторів та боргові зобов'язання перед ними у встановлений термін, що пов'язано з недостатньою кількістю активів у ліквідній формі [4, с. 103; 5, с. 264].

Банкрутство – це нездатність юридичної особи задовольнити вимоги кредиторів та боргові зобов'язання перед бюджетом у встановлений час [6, с. 182].

Банкрутство визначається як визнана господарським судом або підприємцем нездатність задовольнити в повній мірі вимоги кредиторів та виплатити боргові зобов'язання [7, с. 186].

Банкрутство поділяється на такі види:

1. необережне банкрутство - це банкрутство, що спричинене неефективністю роботи підприємства;
2. умисне банкрутство – це банкрутство, що спричинене свідомим та умисним доведенням підприємства до неефективності роботи та неплатоспроможності;
3. фіктивне банкрутство – це банкрутство, що спричинене навмисним поширенням підприємцем/підприємством інформації про фінансову неспроможність, що має на меті ухилення від виплати фінансових зобов'язань;

4. приховане банкрутство – це банкрутство, що спричинене навмисним приховуванням факту неплатоспроможності та поданням некоректної інформації державним органам, кредиторам тощо [8, с. 81].

Поняття банкрутства характеризується різними його видами. Виділяють реальне, технічне, навмисне та фіктивне банкрутство та пояснює кожне з цих понять (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Класифікація банкрутства підприємства

Стаття 156-3 Кримінального кодексу України «Фіктивне банкрутство» визначає його як свідомо неправдиву заяву громадянина-засновника або власника суб'єкта підприємницької діяльності, а також посадової особи — суб'єкта підприємницької діяльності, про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів та зобов'язань перед бюджетом [9].

Доцільно розглянути причини, завдяки яким виникає банкрутство, адже результати цього вивчення сприятимуть дослідженню шляхів, що запобігатимуть банкрутству. Неплатоспроможність та банкрутство мають

тісний зв'язок з фінансовою кризою. Зі свого боку, фінансова криза має три фази:

- фаза, що не становить загрозу для роботи підприємства (якщо підприємство переводиться на режим антикризового управління);
- фаза, що становить загрозу для подальшого існування та роботи підприємства, внаслідок чого впроваджується фінансова санація;
- фаза, що є критичним станом, при якому неможливе існування підприємства, лише його ліквідація [10, с. 162].

Сьогодні велика кількість підприємств України заходиться на межі неплатоспроможності. Швидке зростання рівня банкрутства та кількості збанкрутілих підприємств спричинене економічною ситуацією в країні та є неминучим за таких умов. На сьогодні, неплатоспроможність та банкрутство є основними проблемами підприємств та економіки.

В сучасній економіці представлено велику кількість причин, що зумовлюють виникнення банкрутства підприємця або підприємства. Дослідники, що вивчають поняття «банкрутство» виокремлюють два види причин (факторів), що сприяють виникненню банкрутства: внутрішні та зовнішні.

Актуальними є дослідження як внутрішніх чинників та їх впливу, так і зовнішніх. Вивчення цих чинників є важливим через те, що абсолютно кожен з них впливає на результати прогнозування вірогідності та перспектив банкрутства підприємства.

До внутрішніх чинників відносять наступні: недовершеність механізму утворення цін; нестача власних оборотних активів; відсутність контролю за договірними відносинами; пасивність та бездіяльність підприємницьких юридичних служб; невміле користування ресурсами; нерентабельна діяльність підприємства; значна питома вага неефективних витрат; збільшення неефективних витрат; зростання кредитної та дебіторської заборгованості тощо [11, с. 28].

Інші дослідники до внутрішніх чинників виникнення банкрутства зараховують: низький кваліфікаційний рівень персоналу; низький рівень маркетингу, менеджменту та блоку інновацій; наявність недоліків у постачанні; неефективність діяльностей підприємства (фінансової, інвестиційної та операційної); низький рівень розвитку фінансового контролю тощо.

Зовнішні чинники виникнення банкрутства це: високий рівень оподаткування; нестабільна політична ситуація в державі; недовершеність законодавства; спад виробництва; неплатоспроможність або банкрутство партнерських підприємств; банкрутство підприємств-боржників; зростання кількості нерентабельних підприємств; платоспроможний попит населення; рівень достатку населення; розмір та структура споживання; збільшення міжнародної конкуренції; розвиток технологій та науки тощо [12, с. 128].

Окрім вищеперерахованих, зовнішніми чинниками виникнення банкрутства також вважають: рівень інфляції; сезонні коливання ринку; кризи в межах певної галузі; макроекономічну нестабільність ринку; зменшення кон'юнктури в економіці; погіршення криміногенної ситуації; збільшення монополізму на ринку; дискримінація підприємства органами управління або владою тощо [13]. Зовнішні чинники мають вагомий вплив на підприємство та економіку в цілому та не залежать від виду діяльності підприємства.

Дослідники [14, с. 130] виділили своєрідні для українських підприємств внутрішні та зовнішні фактори неплатоспроможності (рис. 1.2.).

Серед внутрішніх факторів, згрупованих за значущістю, можна виокремити наступні:

- 1) Недостатній рівень кваліфікації персоналу та відсутність стимулів для заохочення цінних кадрів. У зв'язку з економічною ситуацією збільшується рівень скорочень та звільнень, коли під звільнення потрапляють навіть висококваліфіковані співробітники. Окрім цього, велика кількість підприємців акцентують увагу на швидкоплинності працівника, вважаючи,

що на місце одного швидко знайдеться та прийде інший, а не на його висококваліфікованість. Через це значно скорочуються стимули у працівника підприємства.

Рисунок 1.2 – Фактори неплатоспроможності українських підприємств

2) Низький рівень маркетингу. Українські підприємці вважають маркетинг не виправданим вкладенням фінансових ресурсів, тому майже не використовують його у своїй діяльності. Послугами маркетологів користуються переважно великі підприємства.

3) Відсутність внутрішньої звітності. Вчасно сформований та поданий звіт відображає стан підприємства в цей момент та може попередити негативні наслідки для нього. Володіючи знаннями про актуальну ситуацію на підприємстві, можливо використати всі доступні заходи, засоби та методи, щоб подолати банкрутство або інші фінансові проблеми [14, с. 131].

Зовнішні фактори також необхідно рівноцінно досліджувати, адже вони є не менш важливими та впливовими для українських підприємств та попередження банкрутства у них.

Отже, щоб оцінити стан підприємства та використати усі можливі заходи, засоби та методи для попередження неплатоспроможності або банкрутства необхідно розглядати та враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори виникнення банкрутства.

1.2 Механізм подолання кризових процесів у діяльності підприємства

У контексті стану, в якому знаходиться підприємство, не існує чіткого розмежування кризових або не кризових меж. Кризовий та не кризовий стан залежить від низки факторів, наприклад: стану економіки в країні, галузі діяльності підприємства, стратегічних цілей підприємства тощо. Проте, важливо максимально розмежовувати нормальний та кризовий стани для ідентифікації стану підприємства.

Визначити кризовий стан підприємства дуже складно через те, що існуючі визначення сутності та різновидів кризового стану є неоднозначними. Виокремлюються такі види кризових станів:

- криза як банкрутство;
- стратегічна криза: порушення виробничої діяльності, що носить радикальний характер;
- локальна криза: порушення досягнення певної цілі виробничої діяльності [15, с. 176].

Відповідно до трифазної ідентифікації кризовий стан має наступні три фази:

- прихована криза (1 фаза), своєрідною характеристикою якої є зменшення ефективності в діяльності підприємства. Зменшення ефективності проявляється в обороті, прибутковості, ринковій вартості підприємства та його капіталі;

- криза неплатоспроможності (2 фаза), що окреслюється відсутністю грошових ресурсів протягом тривалого періоду для виконання боргових зобов'язань та фінансування діяльності в реальному часі. Кризу неплатоспроможності виражають економічні санкції та затримки платежів;
- банкрутство або неспроможність (3 фаза), що настає в той момент, коли підприємство не може виконувати боргові зобов'язання протягом певного часу [16].

Проаналізувавши етапи кризи, можна зацентувати увагу на тому, що не доречно вважати етап прихованої кризи кризовим станом, адже зменшення ефективності діяльності підприємства – це не завжди виникнення кризового явища. Цю фазу можна вважати кризовим станом лише у тому випадку, якщо більш ніж 90% українських підприємств будуть перебувати на одному з етапів розвитку кризи.

Проте, найбільш практичним поділом кризових станів вважається саме поділ за трифазною ідентифікацією, на основі якого можна формувати теоретичну і практичну ідентифікацію кризового стану підприємства, так як він охоплює всі можливі кризи та їх розвиток.

Передусім, ідентифікація кризового стану розглядається в контексті системи виявлення та прогнозування можливих наявних ознак кризи та кризових явищ на підприємстві [17, с. 102]. Ідентифікація кризового стану – це своєрідний етап кризового стану. Нерідко, вона може слугувати як передумова діагностування кризового стану або загрози збанкрутувати, будучи частиною антикризового управління (рис. 1.3).

Сьогодні ідентифікація кризового стану послуговується різноманітними інструментами, підходами та методами. Переважна кількість цих інструментів та методів – це розрахунки показників, що вираховуються завдяки коефіцієнтним, індексним, та агрегатним підходам. На жаль, методи, якими послуговується ідентифікація кризового стану, мають значний недолік – викривлення результатів. Це викривлення спричинене тим, що граничні

значення показників та їх вага є різними для кожного підприємства через їх особливості.

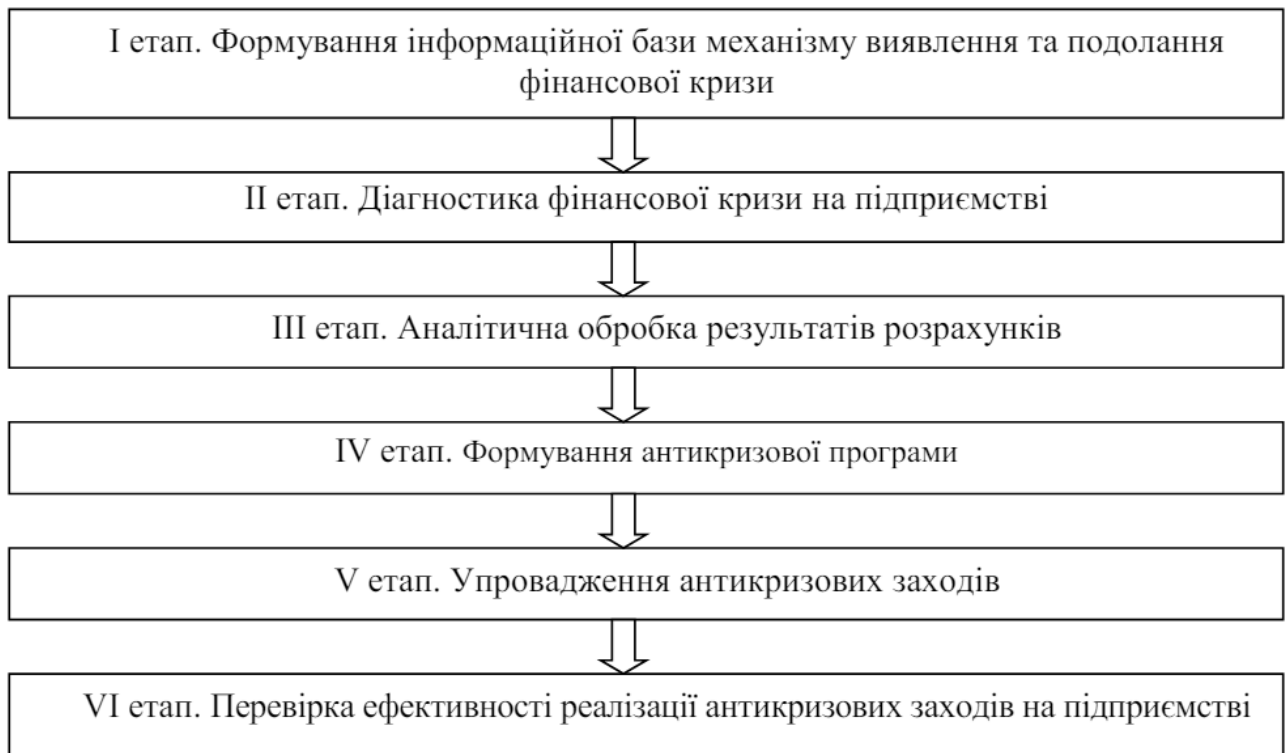

Рисунок 1.3 – Ідентифікація кризового стану в антикризовому управлінні

Сьогодні методичні підходи до діагностики та ідентифікації кризового стану створюються, ґрунтуючись на вивченні показників діяльності підприємства, що окреслюють фінансово-майновий стан підприємства, організацію керування підприємством, результати господарської діяльності підприємства у окремих напрямках та комбінованих підхід підприємства [18, с. 184].

Комбінований підхід застосовується найчастіше в тому випадку, коли одночасно послуговуються економічними та фінансовими показниками. А ідентифікація кризового стану використовується під час вивчення лише певної сфери діяльності підприємства.

Основна проблема діагностування кризового стану – це вибір відповідного підходу ідентифікації кризового стану. До принципів створення системи показників (індикаторів) кризового стану належать:

1. Принцип наявності інформаційного забезпечення: інформаційне забезпечення дає можливість робити динамічний та порівняльний аналізи, розраховувати значення показників (індикаторів) кризового стану.

2. Принцип адекватності системи показників: задачі діагностичного дослідження дають можливість виявити та оцінити кризу, її розвиток та розвиток окремих її фаз, а також провести діагностику, метою якої є виявлення можливих передумов прогресу або регресу кризи.

3. Принцип накопичення статистичної бази: статистична база накопичується відносно рівня показників та динаміки їх зміни. Це накопичення є інформаційним підґрунтям для створення критеріальних моделей або рейтингових систем, що слугують для діагностування загрози банкрутства та кризи.

4. Принцип чіткого визначення алгоритмів: алгоритми розрахунку показників (індикаторів) кризи чітко визначаються. Завдяки чіткому визначенню ці показники є ідентичними в тлумаченні та економічному розумінні для фахівців, що використовують їх для дослідження.

5. Принцип охоплення основних напрямів: показники охоплюють усі основні сфери фінансового стану підприємства. Показники дозволяють побачити передумови появи кризових явищ або їх наявність у діяльності підприємства.

6. Принцип оптимальної кількості показників: кожен напрямок дослідження підприємства має оптимальну кількість показників. При цьому, показники, що дублюються мають бути виключені з системи показників.

7. Принцип чіткого визначення негативної динаміки або негативного значення: негативна динаміка та негативне значення використовується як основа для ідентифікації передумов появи кризового стану або його появи [19, с. 154].

Показники (індикатори) можна класифікувати залежно від призначення:

- показники (індикатори), призначені для оцінки рівня загрози банкрутства в реальному часі (формуються на основі показників ліквідності);

- показники (індикатори), призначені для оцінки рівня загрози банкрутства в майбутньому (формуються на основі досліджень динаміки показників, що стосуються капіталу, прибутковості та оборотності за певні періоди).

Показники, що формуються на основі досліджень динаміки показників мають певний недолік. Він полягає у тому, що основою для прогнозу нового показника є попередній показник/показники, які не можуть бути основним фактором зміни. А показник не може бути основним фактором тому, що на розвиток підприємства можуть впливати різноманітні фактори, випадкові та навіть непередбачувані. Ці фактори також необхідно враховувати під час формування прогнозів.

В будь-якому випадку, протягом усієї господарської діяльності підприємство супроводжують кризові явища. Через це багато дослідників притримуються думки, що певні етапи розвитку підприємства відповідають розвитку кризових явищ на ньому. Це спричинило виникнення різноманітних підходів до виокремлення етапів розвитку підприємства. Найбільш доречним є поділ розвитку підприємства, що включає в себе чотири етапи: впровадження, зріст, стан стабільності (або стабільний стан) та спад (або послаблення).

Варто зауважити, що етап спаду (або послаблення) має деякий зв'язок з кризовим явищем, проте не варто їх ототожнювати, адже на макрорівні не існує такої стадії як «криза». Кризові ситуації можуть створюватися на кожній стадії розвитку підприємства [10, с. 163]. Отже, можна зробити висновок, що криза є негативним явищем, відхиленням розвитку підприємства.

Проаналізувавши дослідження науковців, можна сформулювати визначення поняття «кризовий стан»: кризовий стан – це статичний

показник, який включає в себе три фази. Кризовий стан – це процес ведення господарської діяльності, під час якого робота має ефективність нижчу за середню в умовах близької до досконалості конкуренції або в умовах наявності схожих підприємств та схожих фаз розвитку підприємства. Основний орієнтир ідентифікації кризового стану – ефективність роботи, тобто чистий прибуток, що є проявом впливу та наслідком кризових явищ. До того ж, варто звернути увагу, що підприємство може перебувати в різних фазах кризи, що спричинене тривалим відхиленням розвитку підприємства та його господарської діяльності.

В контексті відношення кризового стану до другої та третьої фаз, можна запропонувати використовувати наступне визначення кризового стану: кризовий стан – це процес ведення господарської діяльності, який за умов незмінності, зазнає банкрутства через певний час. Основна проблема в такому випадку – визначення цього часу або його проміжку, адже він відмінний для різних галузей економіки.

До головних відмінностей галузей економіки однієї країни відносяться:

- середній рівень прибутковості в певній галузі;
- динамізм використовуваних науково-технічних здобутків;
- цінність науково-технічних здобутків у процесі виготовлення кінцевого продукту;
- період сезонних коливань;
- рівень та рух конкуренції в певній галузі.

В тому випадку, коли конкуренція близька до досконалої, функціонує такий показник як рівень капіталізації галузі. Цей показник бере до уваги головні відмінності галузей економіки.

В контексті відношення підприємства до третьої фази кризового стану, можна зробити висновок, що це відношення є повністю залежним від нормативної бази та чинного законодавства.

На основі вище сформульованих методологічних принципів створення системи показників (індикаторів) кризового стану та досліджень щодо

розвитку підприємства можна скласти ідентифікацію кризового стану та загрози неплатоспроможності. Для цього необхідно виконати такі завдання:

1. Визначити, на якому етапі розвитку знаходиться підприємство. Етап розвитку віддзеркалює особливості та зовнішнє середовище підприємства, перспективу розвитку. Фінансові показники (майновий стан, фінансова стійкість, платоспроможність та ліквідність) грають важливу роль у визначенні етапу розвитку підприємства.

2. Оцінити, наскільки ефективною є робота підприємства. Показник оцінки ефективної роботи – це підсумковий результат підприємства, головною метою якого є чистий прибуток, рентабельність тощо. Ці показники характеризують позитивні або негативні зміни на підприємстві. В якості додаткової оцінки може використовуватися показник ділової активності. Критичний показник ефективності та її необхідну тенденцію можливо оцінити по етапу розвитку підприємства.

3. Проаналізувати та зробити висновки про кризовий стан підприємства, його глибину, причини виникнення та тенденції розвитку.

Сьогодні розроблення методики ідентифікації кризового стану, підґрунтям для якої слугують теоретичні положення, є основною проблемою виробництв. Сутність проблеми полягає у тому, що інформаційне забезпечення для розрахунку значень, яке окреслює подальше вивчення проблем підприємства може бути потенційно неможливим.

Вищеперераховані теоретичні положення ідентифікації кризового стану – це невіддільна частина експрес-діагностики підприємства та його стану. Методика ідентифікації кризового стану та загрози неплатоспроможності, оснований на теоретичних положеннях, дає точніші результати, ніж ті, що існують в цей час. І ця точність матиме позитивний вплив на роботу системи раннього попередження криз у контексті антикризового управління.

Ринкова економіка є розробником «системи антикризового фінансового управління» – великої системи фінансових методів попередньої діагностики

та потенційного захисту підприємства від кризи та кризових явищ. Сутність цієї системи – це діагностика потенційної загрози банкрутства, що виявлена на ранніх стадіях розвитку. Дякуючи «системі антикризового фінансового управління» підприємство має змогу вчасно залучити спеціальні фінансові механізми або пояснити необхідність реорганізацій. У випадку, якщо спеціальні процедури та механізми були задіяні недостатньо ефективно або невчасно та не «оживили» підприємство – воно припиняє свою господарську діяльність у добровільному або примусовому порядку і розпочинає процес ліквідації [20, с. 12].

Ґрунтується «система антикризового фінансового управління» на певних принципах, серед яких можемо виділити наступні:

1. Принцип діагностики кризових явищ: на перших етапах фінансової діяльності підприємство діагностує кризові явища.
2. Принцип диференціації індикаторів: індикатори кризових явищ диференціюються за ступенем їхньої безпеки для фінансового розвитку.
3. Принцип постійної готовності: підприємство завжди готове порушити свою фінансову рівновагу.
4. Принцип повної реалізації внутрішніх можливостей: підприємство сповна реалізовує всі можливі внутрішні можливості для виходу з кризового стану.
5. Принцип адекватності реагування: підприємство адекватно реагує на ризик загрози, що може зіпсувати його фінансову рівновагу;
6. Принцип терміновості реагування: підприємство терміново реагує на певні кризові явища, що виявляються у фінансовому розвитку підприємства.
7. Принцип використання санації: підприємство за необхідності користується певними формами санації, щоб уникнути банкрутства [19, с. 155].

Вищеперераховані принципи в повному обсязі віддзеркалюють управління, що спрямоване на подолання кризових явищ: вони акцентують

на важливості адекватно, швидко та позитивно реагувати на прояви кризового періоду підприємства.

Розробка та реалізація заходів, що мають на меті швидке відновлення платоспроможності підприємства, забезпечення фінансової стійкості на достатньому рівні та виведення його з кризового стану – це головна мета антикризового фінансового управління [21, с. 42]. На основі мети антикризового фінансового управління, підприємством формується спеціальна політика, що функціонує, коли існує загроза банкрутства.

Складовою загальної фінансової стратегії є політика антикризового фінансового управління. Її сутність – це розробка комплексу методів, що проводять попередню діагностику загрози неплатоспроможності підприємства, а в разі банкрутства – застосовує механізми фінансового оздоровлення, що виводить його із стану кризи [22, с. 48].

Політика антикризового фінансового управління підприємством реалізує такі завдання як дослідження масштабів кризового явища або стану підприємства; здійснення безперервного моніторингу фінансового стану підприємства для швидкого виявлення ознак розвитку кризового явища; визначення основних чинників кризового розвитку підприємства; підбір та застосування ефективних внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства, що допоможуть реалізувати необхідні засоби для відновлення фінансової рівноваги та платоспроможності за рахунок внутрішніх резервів; створення системи цілей, що спрямовані на виведення підприємства зі стану кризи; підбір підходящих та ефективних форм санації для підприємства; забезпечення контролю за результатами вжитих заходів, спрямованих на виведення підприємства зі стану кризи.

Під час використання системи антикризового фінансового управління постає проблема, що пов'язана з діагностуванням кризових явищ та захистом підприємств від неплатоспроможності. Якщо суб'єкт господарювання вчасно не вживає певних заходів, спрямованих на виведення підприємства зі стану кризи, то за законами здорової конкуренції підприємство стає банкрутом та

припиняє господарську діяльність. Підприємство має дотримуватися наступних принципів фінансового управління:

1. Підприємство здатне швидко реагувати у разі зміни ринкової ситуації у своїй галузі економіки;
2. Підприємство здатне оцінювати потенційні загрози за ступенем небезпеки для фінансового потенціалу;
3. Підприємство здатне діагностувати кризові явища на початкових етапах. Кризовим явищам властиво протягом короткого проміжку часу порушувати рівновагу, породжувати інші кризи та постійно зростати разом з новим циклом. Відновлення цих процесів можливе лише тоді, коли підприємство швидко реагуватиме на розвиток кризових явищ;
4. Підприємство здатне давати реальну оцінку фінансовим перспективам. Реальна оцінка допомагає співвідносити витрати підприємства на вихід з кризи та реальні можливості, що допоможуть вийти з кризи. Якщо виникає дисбаланс між витратами на користь підприємства – це нормально. Проте, якщо дисбаланс виникне не на користь підприємства – воно збанкрутувало.
5. Підприємство здатне локалізувати всі доступні внутрішні чинники для виведення підприємства з кризи. Якщо підприємство не може відновити платоспроможність, необхідно обирати найбільш ефективну та доречну форму санації [23, с. 53].

Процесом антикризового фінансового управління передбачено:

- відповідна оцінка елементів кризової небезпеки;
- контроль за фінансовим станом підприємства;
- оцінка внутрішніх механізмів та факторів, що відповідають специфіці підприємства та масштабу кризи;
- вивчення основних показників стану кризи;
- створення системи цілей для виведення підприємства з кризи;
- моделювання потенційних майбутніх загроз та шляхів їх здолаття, відповідних до видів фінансових криз;

- втілення комплексу дій, що розробляються для виведення підприємства з кризи [24, с. 289].

Отже, проаналізувавши наукову літературу, можемо зробити висновок, що запобігання банкрутству можливе за умови ранньої діагностики кризового стану підприємства. Окрім цього, діагностика кризового стану сприяє ефективності господарської діяльності у майбутньому.

Щоб завчасно діагностувати кризовий стан потрібно спостерігати за фінансовим станом підприємства, запроваджувати політику антикризового управління, моделювати майбутні загрози та їх вирішення, використовувати системи заходів щодо виведення підприємства з кризи та знайомити персонал з умовами керівництва в час кризи [25, с. 73].

Щоб позбутися від кризових явищ, обов'язково потрібно запроваджувати політику антикризового управління. Вона передбачає виконання певних дій, серед яких можемо виділити п'ять головних:

- 1) постійний контроль за фінансовим станом підприємства задля вчасного виявлення ознак кризових явищ;
- 2) дослідження масштабів кризового стану на підприємстві;
- 3) визначення головних чинників, які окреслюють кризовий розвиток підприємства;
- 4) створення системи цілей для запобігання кризи і виходу підприємства з неї;
- 5) підбір оптимальних та ефективних форм санації.

Проте, окрім цих заходів, яких недостатньо для уникнення кризових явищ на підприємстві, необхідно постійно контролювати результати заходів, що були розроблені для виведення підприємства з кризи.

1.3 Сучасні методи оцінки ймовірності банкрутства підприємства

Кризовий стан – це погіршення фінансового результату діяльності підприємства, для якого характерні нездатність отримувати прибуток та

банкрутство як наслідок. Основною причиною банкрутства вважається криза на підприємстві.

Тобто, якщо підприємству загрожує банкрутство, тоді необхідно обирати відповідні до масштабу кризового стану механізми антикризового фінансового управління. Окрім цього, в цьому процесі важливо враховувати прогноз розвитку основних факторів, що становлять загрозу банкрутства: реалізація фінансового оздоровлення підприємства на рахунок внутрішніх резервів або зовнішньої допомоги та часткової реорганізації. Ймовірність банкрутства оцінюється відповідно до даних експрес-діагностики фінансового стану.

Широкий вибір засобів для прогнозу потенційного банкрутства має фінансовий аналіз. Він дає можливість завчасно обґрунтувати та застосувати заходи для виведення підприємства з кризи [26, с. 84].

Спираючись на коефіцієнт забезпеченості власними та оборотними коштами та коефіцієнт ліквідності підприємство проводить аналіз та оцінку структури балансу.

Структура балансу визнається незадовільною, а підприємство неплатоспроможним за однієї з таких умов:

- якщо коефіцієнт забезпеченості власними коштами менший за 0,1.
- якщо коефіцієнт ліквідності на кінець звітного періоду менший за 1 [27].

Акцентуємо увагу на тому, що неплатоспроможність підприємства – це не обов'язково його термінова ліквідація. Неплатоспроможність – це попередня фіксація стану, коли підприємство має фінансову нестійкість. Щоб не стати банкрутом, підприємству необхідно забезпечити контроль за фінансовим станом та реалізувати своєчасне використання заходів для виведення підприємства з кризи.

Якщо структура балансу незадовільна для перевірки можливості повернути платоспроможність, підприємство враховує коефіцієнт

відновлення платоспроможності терміном на шість місяців за наступною формулою:

$$K_{відн} = \frac{K_{нк} + \frac{6}{T}(K_{нк} - K_{нп})}{K_{нпр}}, \quad (1.1)$$

де $K_{нк}$, $K_{нп}$ — значення коефіцієнта покриття на кінець і початок звітного періоду;

$K_{нпр}$ — нормативне значення коефіцієнта покриття;

6 — період відновлення платоспроможності в місяцях;

T — звітний період у місяцях.

Якщо коефіцієнт відновлення менший 1 — підприємство протягом найближчих шести місяців не матиме реальної можливості відновити платоспроможність.

Якщо коефіцієнт відновлення більше 1 — підприємство протягом найближчих шести місяців матиме реальну можливість відновити платоспроможність і рішення про визнання структури балансу незадовільною можна відкласти [27].

Надзвичайно важливою для ефективного господарювання в умовах ринкових відносин є оцінка ймовірності банкрутства суб'єктів підприємницької і не тільки діяльності. В Україні не існує загальної методики визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання. Це пов'язано з тим, що протягом багатьох років на території України були поширеними позаринкові відносини. Позаринкові відносини не визнавали банкрутство офіційним та економічним явище.

Через відсутність вітчизняних методик, для досліджень доводиться послуговуватися зарубіжними методичними підходами, в основі яких факторні моделі прогнозу банкрутства на підприємствах та в організаціях.

Найпростіша модель оцінки ймовірності банкрутства – двохфакторна модель. Двохфакторна модель обчислюється спеціальним коефіцієнтом Z і виглядає наступним чином:

$$Z = - 0,3877 - 1,0736 k_{зл} + 0,579q_{пк} , \quad (1.2)$$

де $k_{зл}$ — коефіцієнт загальної ліквідності;

$q_{пк}$ — частка позикових коштів у загальній величині пасиву балансу.

За двохфакторною моделлю ймовірність банкрутства будь-якого суб'єкта господарювання є дуже малою за будь-якого від'ємного значення коефіцієнта Z і великою — за $Z > 1$ [28, с. 58].

Більш поширена та обґрунтована модель оцінки ймовірності банкрутства – п'ятифакторна модель Альтмана. Вчений Едвард Альтман створив алгоритм розрахунку індексу кредитоспроможності, який допоміг розподілити суб'єкти господарювання на дві групи: ті, що працюються стабільно та потенційні банкрути.

П'ятифакторна модель Альтмана була побудована на основі дослідження фінансового стану господарської діяльності та її результатів у шістдесяти шістьох компаніях. Він розрахував двадцять два фінансові коефіцієнти та використав для своєї моделі п'ять найбільш вагомих. Завдяки цим коефіцієнтам усебічно окреслюються прибутковість капіталу та його структура [26, с. 85].

Індекс Альтмана « Z » розраховується за формулою:

$$Z = 3,3K_1 + 0,99K_2 + 0,6K_3 + 1,4K_4 + 1,2K_5, \quad (1.3)$$

де 3,3; 0,99; 0,6; 1,4 і 1,2 – коефіцієнти регресії, що характеризують міру впливу на індекс « Z »;

K_1 – коефіцієнт, за допомогою якого визначається прибутковість основного та оборотного капіталу; розраховується шляхом ділення чистого прибутку підприємства на загальну вартість його активів;

K_2 – коефіцієнт, за допомогою якого визначається дохідність підприємства; розраховується шляхом ділення чистого доходу від реалізації продукції підприємства на загальну вартість його активів;

K_3 – коефіцієнт, за допомогою якого визначається структура капіталу підприємства; розраховується шляхом ділення власного капіталу на позиковий капітал, що дорівнює сумі довгострокових та короткострокових зобов'язань;

K_4 – коефіцієнт, за допомогою якого визначається рівень чистої прибутковості діяльності підприємства; розраховується шляхом ділення реінвестованого прибутку (суми резерву, фондів соціального призначення та цільового фінансування, нерозподіленого прибутку) підприємства на загальну вартість його активів;

K_5 – коефіцієнт, за допомогою якого визначається структура капіталу; розраховується шляхом ділення власного оборотного капіталу підприємства до загальної вартості його активів.

Щоб визначити ймовірність банкрутства певного суб'єкта господарювання розрахунковий індекс «Z» потрібно порівняти з критичним його значенням. Щоб більш точно визначити ступінь ймовірності банкрутства рекомендовано скористуватися таблицею 1.1.

Таблиця 1.1 – Оцінка можливості банкрутства підприємства за Е. Альтманом

Значення індексу “Z”	Можливість банкрутства
1,8 і нижче	Дуже висока
від 1,81 до 2,6	Висока
від 2,61 до 2,9	Достатньо ймовірна
від 2,91 до 3,0 і вище	Дуже низька

В процесу розподілу суб'єктів та підприємств нерідко виникає необхідність брати до уваги специфіку галузі або сфери діяльності, тобто, дослідити іншу школу градації індексів. Вітчизняні практики модель Альтмана викликає певні труднощі.

Перш за все, коефіцієнти регресії (K_1 — K_5) автор розраховував використовуючи дані про діяльність компаній, які працювали у різних, конкурентних середовищах.

По-друге, шкала Альтмана не бере до уваги галузеві особливості господарювання підприємств.

По-третє, через недостатню розвиненість ринку цінних паперів, вітчизняні спеціалісти не мають достатньо інформації, щоб розрахувати коефіцієнт K_3 [29, с. 82].

Отже, можемо зробити висновок, що методичними принципами визначення ймовірності банкрутства, запропонованими Е. Альтманом, можна користуватися в українській практиці господарювання за наступних умов: коефіцієнти регресії та критичні значення індексу «Z» обов'язково розраховуються для певних галузей або сфер діяльності, використовуючи оптимальні критерії, що відображають нестандартні умови господарювання вітчизняних підприємств.

Один з критеріїв для оцінки загрози банкрутства Романа Лиса. Він був створений для підприємств Великобританії: граничне значення критерію Z у даному випадку дорівнює 0,037 [30, с. 188].

$$Z = 0,063 X_1 + 0,092 X_2 + 0,057 X_3 + 0,001 X_4, \quad (1.4)$$

де X_1 – оборотний капітал / сума активів;

X_2 – операційний прибуток / сума активів;

X_3 – нерозподілений прибуток / сума активів;

X_4 – власний капітал / позиковий капітал.

Інший критерій запропонував британський економіст Тафлер:

$$Z = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4, \quad (1.5)$$

де X_1 – операційний прибуток / поточні зобов'язання;

X_2 – оборотні активи / сума зобов'язань;

X_3 – поточні зобов'язання / сума активів;

X_4 – чистий дохід від реалізації / сума активів.

При значенні $Z > 0,3$ критерій відображує такий стан, у якому підприємство має непогані довгострокові перспективи, а якщо значення $Z < 0,2$, то підприємство – потенційний банкрут [31, с. 34].

Система комплексної однокритеріальної оцінки фінансового стану підприємства У. Бівера вимагає розрахунку наступних показників: коефіцієнту Бівера, фінансового левериджу, коефіцієнту покриття активів чистим оборотним капіталом, коефіцієнту покриття та рентабельності активів. На основі нормативних значень розрахунків потрібно зробити висновок про стан підприємства (табл. 1.2) [32, с. 10].

Таблиця 1.2 – Оцінка ймовірності кризового стану підприємства за методикою У.Бівера

Показник	Розрахунок	Значення показників		
		відсутність кризового стану	за 5 років до банкрутства	за 1 рік до банкрутства
1. Коефіцієнт Бівера	(Чистий прибуток + Амортизація) / (Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання)	0,4-0,45	0,17	-0,15
2. Рентабельність активів	(Чистий прибуток / Активи) × 100%	6-8	4	-22
3. Фінансовий леверидж	[(Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання) / Активи] × 100%	≤ 37	≤ 50	≤ 80
4. Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом	(Власний капітал – Позаоборотні активи) / Активи	0,4	≤ 0,3	≈ 0,06
5. Коефіцієнт покриття	Оборотні активи / Короткострокові зобов'язання	≤ 3,2	≤ 2	≤ 1

Оцінити загрозу банкрутства можливо завдяки універсальному дискримінантному критерію, який побудований на основі результатів аналізу кількох критеріїв:

$$Z = 1,5 X_1 + 0,08 X_2 + 10 X_3 + 5 X_4 + 0,3 X_5 + 0,1 X_6, \quad (1.6)$$

де X_1 – грошовий потік / зобов'язання;

X_2 – валюта балансу/ зобов'язання;

X_3 – прибуток / валюта балансу;

X_4 – прибуток / чистий дохід від реалізації;

X_5 – виробничі запаси / чистий дохід від реалізації;

X_6 – чистий дохід від реалізації / валюта балансу.

В таблиці 1.3. наведені основні критерії оцінки банкрутства підприємства за цим методом.

Таблиця 1.3 – Оцінка можливості банкрутства підприємства за методом Терещенка [32, с. 11]

Значення показника Z	Можливість банкрутства	Реакція підприємства
$Z > 2$	Банкрутство не загрожує, підприємство фінансово стійке	–
$1 < Z < 2$	Фінансова стійкість підприємства порушена, загроза банкрутства	Антикризове управління
$0 < Z < 1$	Підприємству загрожує банкрутство	Санація
$Z < 0$	Підприємство є наполовину банкрутом	–

Оцінити можливість банкрутства та фінансовий стан можна завдяки показникам фінансової стійкості. У цьому випадку, принциповим є те, які саме абсолютні показники будуть відображати стійкість фінансового стану підприємства.

Одним з найбільш загальних показників фінансової стійкості – це надлишок або нестача джерел засобів для створення запасів і витрат. Тобто, це різниця між величиною запасів та величиною витрат.

Щоб охарактеризувати джерела, де сформувалися запаси та витрати можна використовувати декілька показників:

- наявність власних та довгострокових позичкових джерел формування запасів та витрат ($Z_{зп}$);

- наявність власних оборотних засобів ($O_{об}$);
- загальна величина основних джерел формування запасів та витрат ($ЗАГ_{зп}$) [33, с. 85].

Ці показники наявності джерел формування запасів та витрат збігаються з трьома показниками рівня забезпечення запасами та рівня витрат:

- надлишки (+), або нестача (-) власних і довгострокових позичкових джерел формування запасів і витрат ($\pm Z_{зп}$);
- надлишки (+), або нестача (-) власних оборотних засобів ($\pm O_{об}$);
- надлишки (+), або нестача (-) основних джерел формування запасів та витрат ($\pm ЗАГ_{зп}$).

Завдяки розрахункам цих трьох показників можна класифікувати фінансові ситуації залежно від рівня їх стійкості.

Щоб визначити фінансову стійкість підприємства можна використовувати тривимірний показник.

Фінансовий стан буде абсолютно стійким за умов: тоді, коли тривимірний показник становитиме (1, 1, 1):

$$\begin{aligned} O_{об} &\geq 0, \\ Z_{зп} &\geq 0, \\ ЗАГ_{зп} &\geq 0. \end{aligned} \tag{1.7}$$

Фінансовий стан матиме нормальну стійкість, що буде гарантом його платоспроможності за умов: тоді, коли тривимірний показник становитиме (0, 1, 1):

$$\begin{aligned} O_{об} &< 0, \\ Z_{зп} &\geq 0, \\ ЗАГ_{зп} &\geq 0. \end{aligned} \tag{1.8}$$

Загалом, нестійкість фінансового положення пов'язують з порушенням платоспроможності, проте, за рахунок збільшення власних засобів та власних оборотних засобів, залучення позичкових засобів або кредитів тощо існує можливість відновити фінансову рівновагу. Це можливо за умови, коли тривимірний показник становитиме $(0, 0, 1)$:

$$\begin{aligned} O_{об} &< 0, \\ Z_{зп} &< 0, \\ ЗАГ_{зп} &> 0. \end{aligned} \quad (1.9)$$

Підприємство буде мати кризовий фінансовий стан, тобто буде майже банкрутом тоді, коли всі грошові ресурси (власні або позичкові), короткострокові вкладення тощо не покриватимуть навіть половини суми заборгованості. Це можливо за умови, коли тривимірний показник становитиме $(0, 0, 0)$:

$$\begin{aligned} O_{об} &< 0, \\ Z_{зп} &< 0, \\ ЗАГ_{зп} &< 0. \end{aligned} \quad (1.10)$$

При використанні для оцінки ймовірності банкрутства моделі Фулмера, потрібно враховувати, що, в середньому, у вибірці Фулмера наявні сукупні активи фірм у 455 тис. доларів. Початкова версія моделі містила 40 коефіцієнтів. Модель дає прогноз в 98% випадків на рік уперед схильність до банкрутства, в 81% випадків – за два роки до банкрутства:

Загальний вид моделі Фулмера [29, с. 197]:

$$\begin{aligned} H = 5,528 X_1 + 0,212 X_2 + 0,073 X_3 + 1,270 X_4 - 0,120 X_5 + 2,335 X_6 + + 0,575 \\ X_7 + 1,083 X_8 + 0,894 X_9 - 6,075, \end{aligned} \quad (1.11)$$

де X_1 = Нерозподілений прибуток минулих років / Сукупний дохід

X_2 = Обсяг реалізації / Сукупні активи

X_3 = Прибуток до сплати податків / Сукупні активи

X_4 = Грошовий потік / Сума зобов'язань

X_5 = Борг / Сукупні активи

X_6 = Пасиви / Сукупні активи

X_7 = $\log$ (матеріальні активи)

X_8 = Оборотний капітал / Сукупні зобов'язання

X_9 = Прибуток до сплати відсотків і податків / Сплачені відсотки

За результатами моделі можна одержати наступний прогноз:

- втрата платоспроможності неминуча при $H < 0$;
- при $H > 0$ компанія функціонує нормально.

Модель Спрінгейта має такий вигляд:

$$Z = 1,03 A + 3,07 B + 0,66 C + 0,4 D, \quad (1.12)$$

де A – робочий капітал / загальна вартість активів;

B – оподатковуваний прибуток і відсотки / загальна вартість активів;

C – оподатковуваний прибуток / короткострокова заборгованість;

D – чистий дохід від реалізації / загальна вартість активів [31, с.33].

Припускають, що точність прогнозування банкрутства відносно до цієї моделі становить 92%, проте згодом цей показник стає менше. Якщо $Z < 0,862$, то підприємство – потенційний банкрут.

Проаналізуємо узагальнену модель, спираючись на дискримінантну функцію. Відповідно до деяких методик прогнозування банкрутства побудована універсальна дискримінантна функція:

$$Z = 1,5 X_1 + 0,08 X_2 + 10 X_3 + 5 X_4 + 0,3 X_5 + 0,1 X_6, \quad (1.13)$$

де X_1 – cash-flow / зобов'язання;

X_2 – валюта балансу;

X3 – прибуток / валюта балансу;

X4 – прибуток / чистий дохід від реалізації;

X5 – виробничі запаси / чистий дохід від реалізації;

X6 – оборотність основного капіталу (виручка від реалізації / валюта балансу).

Розраховані значення показника Z можна визначити наступним чином:

$Z > 2$ - підприємство фінансово стійке та банкрутство йому не є загрозою;

$1 < Z < 2$ – у підприємства порушена фінансова рівновага, проте, якщо реалізувати антикризове управління, банкрутства можна уникнути;

$0 < Z < 1$ – підприємству необхідно обрати ефективну форму санації, адже без санації може стати банкрутом;

$Z < 0$ – підприємство-напівбанкрут [26, с. 85].

Вітчизняна практика нечасто використовує зазначену модель. Це пов'язано з тим, що в розрахунках не враховуються галузеві особливості підприємств та форми організації бізнесу. Дані, отримані з такого прогнозування носитимуть суб'єктивний характер. Окрім цього, ці ж дані не варто використовувати для практичних висновків.

Узагальнюючи результати проведеного нами дослідження наукових джерел, присвячених банкрутству підприємства, можна сказати, що банкрутство підприємств є досить поширеним економічним поняттям, сутність якого полягає в неспроможності задовольняти грошові вимоги кредиторів та виконувати боргові зобов'язання у встановлений термін.

Швидкий зріст рівня банкрутства та кількості збанкрутілих підприємств спричинений економічною ситуацією в країні та є неминучим за таких умов. На сьогодні, неплатоспроможність та банкрутство є основними проблемами підприємств та економіки.

В сучасній економіці представлено велику кількість причин, що зумовлюють виникнення банкрутства підприємця або підприємства. Дослідники, що вивчають поняття «банкрутство», виокремлюють внутрішні

та зовнішні фактори, які необхідно розглядати та враховувати для оцінки стану підприємства та подальшого використання усіх можливих заходів, засобів та методів для попередження банкрутства підприємства.

Запобігання банкрутству можливе за умови ранньої діагностики кризового стану підприємства. Окрім цього, діагностика кризового стану сприяє ефективності господарської діяльності у майбутньому.

Щоб завчасно діагностувати кризовий стан потрібно спостерігати за фінансовим станом підприємства, запроваджувати політику антикризового управління, моделювати майбутні загрози та їх вирішення, використовувати системи заходів щодо виведення підприємства з кризи та знайомити персонал з умовами керівництва в час кризи.

Дослідивши та проаналізувавши методики та методи оцінки схильності до банкрутства, можна визначити, що найбільш поширеними методами серед підприємств є метод оцінки, заснований на аналізі фінансових коефіцієнтів. Популярність цього методу можна пояснити тим, що національні підприємства або не мають достатньої кількості вільних грошових ресурсів для таких досліджень, або не показують реальне становище господарської діяльності.

2 ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПРАТ «БАРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»

2.1 Загальна характеристика ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Об'єктом дослідження є активи ПрАТ «Барський машинобудівний завод», відомого виробничого бренду в країнах СНД та Центральної Європи. За понад 80 років успішної роботи на ринку технологічного обладнання ПрАТ «Барський машинобудівний завод» є провідним підприємством України, що спеціалізується на виробництві технологічного обладнання для різних галузей промисловості.

Завод спеціалізується на виробництві обладнання для широкого спектру галузей промисловості, включаючи харчову, консервну, опалювальну, кондитерську та пакувальну. Основною метою діяльності є розробка якісної конкурентоспроможної техніки. Обладнання, що випускається заводом, сертифіковане та відповідає стандартам якості, встановленим на національному та міжнародному рівнях. Нині продукція постачається на понад 2500 підприємств, у тому числі за кордоном. Завод підтримує активну співпрацю з партнерами та постійно освоює нові ринки для розширення продажів.

Компанія пропонує екоконтейнери для утилізації твердих побутових відходів, виготовлені відповідно до галузевих стандартів. Корпус контейнера, який проходить процес гарячого цинкування, виготовлений відповідно до всіх європейських вимог. Завдяки сучасному дизайну та міцним будівельним матеріалам контейнери створені таким чином, щоб протистояти актам вандалізму.

На ПрАТ «Барський машинобудівний завод» представлений широкий асортимент опалювальних котлів, включаючи електричні, газові та твердопаливні варіанти. Котли виготовляються з високоякісних матеріалів, що гарантує безпеку та функціональність. Настінні електричні котли мають

високу ефективність при обігріві житлових і підсобних приміщень. Завдяки 3 ступеням потужності та датчику потоку, який контролює та регулює температуру нагріву, ці котли забезпечують оптимальну ефективність теплоносія.

ПрАТ «Барський машинобудівний завод» спеціалізується на постачанні сучасного обладнання для харчової та консервної промисловості. Фахівці підприємства досягли значних успіхів у розробці найсучасніших автоматичних машин, спеціально розроблених для виробництва консервів. Ці передові машини мають виняткову продуктивність, що дозволяє їм ефективно працювати протягом тривалого часу без необхідності частого ремонту чи втручання. Простота обслуговування обладнання та широкий спектр застосування сприяли зростанню попиту на продукцію підприємства. Виробництво включає машини для дозування та розливу, які широко використовуються на харчових і консервних заводах, а також на підприємствах з виробництва дитячого харчування. Крім того, виробляються наповнювачі, придатні для рідин різної в'язкості, вакуумні детектори, машини для закатки та укупорки, транспортери для ємностей із продукцією та інше необхідне обладнання.

ПрАТ «Барський машинобудівний завод» випускає широкий асортимент машин, призначених для обробки цукристих виробів, у тому числі карамелі з різними начинками. Ці машини здатні виконувати різноманітні завдання, такі як витягування, калібрування, охолодження, штампування та згортання карамелі, а також набивання. Крім того, завод має можливість виготовляти дозатори та температурні таблиці. Це обладнання спеціально розроблено для полегшення швидкого та складного процесу виробництва карамелі. Слід зазначити, що ці машини мають такі унікальні переваги, як компактність і сучасний дизайн. Використовуючи обладнання ПрАТ «Барський машинобудівний завод», підприємства можуть забезпечити безперервний та ефективний виробничий процес, дозволяючи створювати велику кількість чудових ласощів.

Крім того, фахівці ПрАТ «Барський машинобудівний завод» готові надати допомогу в оснащенні пекарень як вітчизняного, так і міжнародного виробництва. Підприємство пропонує широкий асортимент високоякісного хлібопекарського обладнання, включаючи тістомісильні машини, розстойні шафи, хлібопекарські печі та інше необхідне обладнання.

Продукція для консервної промисловості має виняткову продуктивність, якість і конкурентоспроможність у порівнянні з провідними конкурентами з Італії, Німеччини та Болгарії. Машини для хлібопекарської промисловості, такі як універсальна ділильно-закатувальна машина Б4-58Д та натиральна машина Н-4М, виділяються завдяки своєму неперевершеному призначенню та дизайну, що робить їх єдиними у своєму роді в усьому світі. Крім того, підприємство пропонує ряд настінних і димохідних пристроїв, які відповідають різним потребам.

Котли ПрАТ «Барський машинобудівний завод» мають схожу технічну та експлуатаційну майстерність з європейськими виробниками. Основні компоненти, включаючи автоматика безпеки та регулювання, пальники використовуються європейських виробників. Котли призначені для використання в побутових умовах, цією відмінністю вони відрізняються від закордонних виробів. Перевагами вітчизняного обладнання є доступна ціна, можливість роботи в гравітаційних системах опалення та енергонезалежність системи, автоматизація, проста конструкція та невисока вартість сервісного обслуговування.

Продукція ПрАТ «Барський машинобудівний завод» перевірена та популярна як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Завдяки розвитку нових технологій і впровадженню нового обладнання, технологічні та виробничі можливості підприємства постійно розширюються. Відділ головного технолога дає необхідні вказівки для випуску серійної, модернізованої та нової продукції. Створено та випущено у виробництво 560 одиниць спеціальних приладів, інструментів, штампів.

2.2 Аналіз основних показників діяльності ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

З метою визначення загальних тенденцій розвитку ПрАТ «Барський машинобудівний завод» проаналізуємо результати діяльності підприємства за 2020-2022 рр. (таблиця 2.1). Для цього використовуємо дані річної фінансової звітності компанії та різну операційну та бухгалтерську інформацію як початкову інформацію для розрахунків.

Таблиця 2.1 – Аналіз зміни основних економічних показників діяльності ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Показники	Роки			Відхилення 2021 року від 2020 року		Відхилення 2022 року від 2021 року	
	2020	2021	2022	+	%	+	%
				-		-	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	107599	120669	98370	13070	12,1	-22299	-18,5
2. Собівартість реалізованої продукції (з урахуванням адміністративних витрат і витрат на збут), тис. грн.	94104	106689	81687,4	12585	13,4	-25001,6	-23,4
3. Прибуток від реалізації, тис. грн.	13495	13980	16682,6	485	3,6	2702,6	19,3
4. Валюта балансу, тис. грн.	102393	106767	101158,8	4374	4,3	-5608,2	-5,3
5. Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	15980	15026,5	14870,3	-953,5	-6,0	-156,2	-1,0
6. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	86413	91740,5	86288,5	5327,5	6,2	-5452	-5,9
7. Чистий прибуток, тис. грн.	745	921	1602,8	176	23,6	681,8	74,0
8. Власний капітал, тис. грн.	67947,5	66927	61477,9	-1020,5	-1,5	-5449,1	-8,1
9. Залучений капітал, тис. грн.	34445,5	39855	39680,9	5409,5	15,7	-174,1	-0,4
10. Чисельність працівників, чол.	241	226	123	-15	-6,2	-103	-45,6
11. Продуктивність праці, тис. грн./чол.	446,469	533,934	799,756	87,465	19,6	265,822	49,8
12. Фондовіддача, грн.	6,733	8,030	6,615	1,297	19,3	-1,415	-17,6
13. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,245	1,315	1,140	0,070	5,6	-0,175	-13,3
14. Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, грн.	0,875	0,884	0,830	0,010	1,1	-0,054	-6,1

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
15. Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації, %	14,34	13,10	20,42	-1,24	-8,6	7,32	55,9
16. Рентабельність продажів, %	12,54	11,59	16,96	-0,96	-7,6	5,37	46,4
17. Рентабельність активів, %	0,73	0,86	1,58	0,14	18,6	0,72	83,7
18. Рентабельність власного капіталу, %	1,10	1,38	2,61	0,28	25,5	1,23	89,5
19. Коефіцієнт мобільності активів	6,088	6,111	5,481	0,023	0,4	-0,629	-10,3
20. Коефіцієнт покриття	2,681	2,511	2,323	-0,171	-6,4	-0,188	-7,5
21. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,147	0,124	0,203	-0,023	-15,9	0,079	64,1
22. Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,625	0,628	0,584	0,003	0,5	-0,044	-7,0

Аналіз показників, наведених в табл. 2.1, дозволяє зробити висновки, що чистий дохід від реалізації ПрАТ «Барський машинобудівний завод» у 2021 році зріс на 13070 тис. грн. або на 12,1 % у порівнянні з 2020 роком, але у 2022 році відповідно до 2021 року чистий дохід від реалізації продукції знизився на 22299 тис. грн. або на 18,5 %. До таких змін призвело значне скорочення чисельності працюючих: у 2021 році було залучено до виробництва на 15 осіб або на 6,2 % менше ніж у 2020 році, у 2022 році порівняно з 2021 роком чисельність працівників ще скоротилась на 103 особи або на 45,6 %.

Зміни обсягів реалізації продукції спричинили відповідні зміни повної собівартості реалізованої продукції: у 2021 році витрати зросли на 12585 тис. грн. або на 13,4 % у порівнянні з 2020 роком, але у 2022 році порівняно з 2021 роком витрати знизились на 25001,6 тис. грн. або на 23,4 %.

Незважаючи на зміни обсягів реалізації продукції і суми витрат, спостерігається тенденція до зростання фінансових результатів ПрАТ «Барський машинобудівний завод», а саме, прибуток від реалізації продукції в 2021 році зріс на 485 тис. грн. або на 3,6% у порівнянні з 2020 роком, у 2022 році порівняно з 2021 роком прибуток від реалізації продукції збільшився на 2702,6 тис. грн. або на 19,3 %. Чистий прибуток ПрАТ «Барський

машинобудівний завод» в 2021 році порівняно з 2020 роком зріс на 176 тис. грн. або на 23,6 %, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 681,8 тис. грн. або 74 %.

Загальна вартість активів ПрАТ «Барський машинобудівний завод» у 2021 році збільшилась порівняно з 2020 роком на 4374 тис. грн. або на 4,3 %, в 2022 році порівняно з 2021 роком зменшилась на 5608,2 тис. грн. або на 5,3%.

На ПрАТ «Барський машинобудівний завод» спостерігаються наступні зміни показників:

- продуктивність праці має тенденцію до зростання: в 2021 році зросла на 87,465 тис. грн./ чол. або на 19,6 % порівняно з 2020 роком і на 265,822 тис. грн./ чол. або на 49,8 % в 2022 році порівняно з 2021 роком;

- фондівдача знизилась в 2021 році на 1,297 грн. або на 19,3 % порівняно з 2020 роком і на 1,415 грн. або на 17,6 % в 2022 році в порівнянні з 2021 роком;

- оборотність оборотних активів зросла в 2021 році порівняно з 2020 роком на 0,70оборотів або на 5,6% і в 2022 році порівняно з 2021 роком знизилась на 0,175 оборотів або на 13,3 %;

- рентабельність реалізованої продукції та продажів в 2021 році знизилась порівняно з 2020 роком на 1,24 % та 0,96 % відповідно і в 2022 році зросла на 7,32 % та 5,37 % відповідно порівняно з 2021 роком;

- рентабельність активів та власного капіталу ПрАТ «Барський машинобудівний завод» поступово зростає: в 2021 році порівняно з 2020 роком на 0,14 % та 0,28 % відповідно і в 2022 році на 0,72 % та 1,23 % відповідно порівняно з 2021 роком;

- коефіцієнт покриття відповідає нормативним значенням, але за 2020-2022 роки показує тенденцію до зниження, що вказує на зниження ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Барський машинобудівний завод»;

- коефіцієнт автономії також відповідає нормативним значенням, що вказує на фінансову стійкість підприємства за 2020-2022 роки.

Узагальнюючи висновки про роботу ПрАТ «Барський машинобудівний завод» можна відмітити зниження в 2022 році кількісних показників і часткове зростання показників ефективності використання ресурсів підприємства. Все це супроводжується отриманням відповідних фінансових результатів, позитивним є зростання прибутку від реалізації та чистого прибутку, показників рентабельності, що свідчить про ефективну господарську діяльність підприємства.

Проаналізуємо основні показники фінансового стану ПрАТ «Барський машинобудівний завод», а саме показники майнового стану (табл. 2.3), показники ділової активності (табл. 2.4), показники рентабельності (табл. 2.5), показники фінансової стійкості (табл. 2.6), а також показники ліквідності (платоспроможності) (табл. 2.7).

Таблиця 2.2 – Аналіз показників майнового стану ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 р. від 2020	2022 р. від 2021 р.
1	2	3	4	(гр.3-гр.2)	(гр.4-гр.3)
1. Валюта балансу (майно підприємства), тис. грн.	102393	106767	101158,8	4374	-5608,2
2. Середня сума основних фондів (засобів), тис. грн.	15589	14601	14633,95	-988	32,95
3. Фондоозброєність, тис.грн./чол.	64,68	64,61	118,98	-0,08	54,37
4. Фондовіддача основних фондів	6,90	8,26	6,72	1,36	-1,54
5. Частка основних засобів в активах, %	15,22	13,68	14,47	-1,55	0,79
6. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,782	0,781	0,795	-0,001	0,014
7. Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,006	0,004	0,001	-0,002	-0,003
8. Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах, %	0,029	0,014	0	-0,015	-0,014
9. Частка оборотних активів у загальних активах підприємства, %	84,39	85,93	85,30	1,53	-0,63
10. Частка оборотних виробничих фондів в оборотних коштах, %	26,53	21,29	21,08	-5,24	-0,21
11. Коефіцієнт мобільності активів	5,408	6,105	5,803	0,698	-0,303

Отже, аналізуючи показники майнового стану ПрАТ «Барський машинобудівний завод» (табл. 2.3) можна зробити наступні висновки:

- валюта балансу ПрАТ «Барський машинобудівний завод» збільшується у 2021 р. на 4374 тис. грн. порівняно з 2020 р., а в 2022 р. на зменшується на 5608,2 тис. грн. порівняно з 2021 р.;

- середня сума основних фондів зменшується протягом 2020-2022 рр. з 15589 тис. грн. до 14633,95 тис. грн.;

- фондоозброєність, тобто забезпеченість персоналу основними засобами, зменшується у 2021 р. на 0,08 тис. грн./чол., проте у 2022 р. зростає на 54,37 тис.грн./чол.;

- фондівіддача основних фондів, тобто величина чистого доходу від реалізації продукції, що припадає на 1 грн., вкладену у основні фонди, у 2021 р. зростає на 1,36 грн., проте у 2022 р., навпаки, зменшується на 1,54 грн.;

- частка основних засобів в активах - частка коштів, інвестованих в основні засоби, у валюті балансу зменшується з 15,52 % у 2020 р. до 14,47 % у 2022 р.;

- коефіцієнт зносу основних засобів, що показує рівень фізичного зносу основних фондів, зростає протягом 2020-2022р.р. з 0,782 до 0,795;

- коефіцієнт оновлення основних засобів, що характеризує рівень фізичного оновлення основних фондів зменшується протягом 2020-2022 р.р. зменшується з 0,006 до 0,001;

- частка довгострокових фінансових інвестицій в активах, що показує зменшення диверсифікованого ризику дорівнює в 2022 році 0, так як довгострокових фінансових інвестицій підприємство немає;

- частка оборотних активів у загальних активах підприємства збільшується протягом 2020-2022 р.р. з 84,39 % до 85,30 %;

- частка оборотних виробничих фондів в оборотних коштах зменшується з 26,53 % до 21,08 % протягом 2020-2022 р.р.;

- коефіцієнт мобільності активів показує скільки оборотних коштів припадає на одиницю необоротних; потенційна можливість перетворення

активів у ліквідні кошти. Даний показник є досить високим, так як рекомендований рівень $K_{\text{моб.}} \geq 5$; у 2022 р. становить лише 5,803.

Отже, майновий стан ПрАТ «Барський машинобудівний завод» є задовільним, про що свідчить зменшення таких показників як середня сума основних засобів, фондівіддача основних фондів, коефіцієнт оновлення основних засобів, частки оборотних засобів в активах, частка оборотних виробничих фондів в оборотних коштах, збільшення коефіцієнту зносу основних засобів та відсутність довгострокових фінансових інвестицій.

Проаналізуємо показники ділової активності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Аналіз показників ділової активності ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 р. від 2020	2022 р. від 2021 р.
1	2	3	4	(гр.3-гр.2)	(гр.4-гр.3)
1. Оборотноість активів, оборотів	1,051	1,130	0,972	0,079	-0,158
2. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів, оборотів	1,245	1,315	1,140	0,070	-0,175
3. Період одного обороту оборотних засобів, днів	289,117	273,696	315,786	-15,421	42,090
4. Коефіцієнт оборотності запасів, оборотів	1,368	1,561	1,283	0,192	-0,278
5. Період одного обороту запасів, днів	263,139	230,684	280,621	-32,455	49,937
6. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, оборотів	7,717	8,415	7,789	0,698	-0,626
7. Період погашення дебіторської заборгованості, днів	46,7	42,8	46,2	-3,872	3,438
8. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, оборотів	39,9	31,4	28,7	-8,511	-2,655
9. Період погашення кредиторської заборгованості, днів	309,8	273,5	326,8	-36,327	53,375
10. Період операційного циклу, днів	1,332	1,803	1,600	0,471	-0,203
11. Коефіцієнт оборотності власного капіталу, оборотів	1,051	1,130	0,972	0,079	-0,158

Аналізуючи показники ділової активності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» (табл. 2.3) можна зробити наступні висновки:

- коефіцієнт оборотності оборотних засобів зростає у 2021 р. на 0,070 обороти в порівнянні з 2020р., а в 2022 р. зменшується на 0,175 обороти порівняно з 2021 р.;

- період одного обороту оборотних засобів зростає з 289,117 дня у 2020 р. до 315,786 дня у 2022 р.;

- коефіцієнт оборотності запасів зменшується у 2021 р. на 0,192 обороти, а в 2022 р. зменшується на 0,278 обороти;

- період одного обороту запасів збільшується з 263,139 днів у 2020 р. до 280,621 днів у 2022 р.;

- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у 2021 р. зростає на 0,698 обороти порівняно з 2020 р., а в 2022 р. зменшується на 0,626 обороти порівняно з 2021 р.:

- період погашення дебіторської заборгованості зменшується з 46,7 днів у 2020 р. до 46,2 дня у 2022 р.;

- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зменшується на 8,511 обороти у 2021 р., та на 2,655 обороту у 2022 р.;

- період погашення кредиторської заборгованості зменшується у 2021 р. на 36,327 днів, порівняно з 2020 р., проте у 2022 р. збільшується на 53,375 дня;

- період операційного циклу - тривалість перетворення придбаних матеріальних ресурсів на грошові кошти збільшується з 1,332 днів у 2020 р. до 1,6 дня у 2022 р.;

- коефіцієнт оборотності власного капіталу зменшується на 0,079 оборотів у 2021 р., порівняно з 2020 р. та на 0,158 обороти у 2022 р.

Отже, результати аналізу показників ділової активності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» свідчать про негативний стан ділової активності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» у 2022 році, а саме зменшення оборотності активів, оборотних засобів, запасів, дебіторської

заборгованості та кредиторської заборгованості та власного капіталу та збільшення періоду одного обороту оборотних засобів, запасів, погашення дебіторської заборгованості, погашення кредиторської заборгованості.

Проаналізуємо показники рентабельності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Аналіз показників рентабельності ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 р. від 2020	2022 р. від 2021 р.
1. Рентабельність капіталу (активів), %	0,73	0,86	1,58	0,14	0,72
2. Рентабельність власного капіталу, %	1,10	1,38	2,61	0,28	1,23
3. Рентабельність виробничих фондів, %	4,78	6,31	10,95	1,53	4,64
4. Рентабельність реалізованої продукції (продажів), %	12,54	11,59	16,96	-0,96	5,37
5. Рентабельність витрат, %	14,34	13,10	20,42	-1,24	7,32
6. Коефіцієнт реінвестування	1	1	1	0	0
7. Співвідношення сплачених відсотків і прибутку	0	0	0	0	0
8. Період окупності капіталу, днів	137,4	115,9	63,1	-21,5	-52,8
9. Період окупності власного капіталу, днів	91,2	72,7	38,4	-18,5	-34,3

Проаналізувавши показники рентабельності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» (табл. 2.4), можна зробити наступні висновки:

- рентабельність активів збільшується на 0,14 пункти у 2021 р., порівняно з 2020 р. та на 0,72 пункти у 2022 р. порівняно з 2021 р.;
- рентабельність власного капіталу зростає з 1,1 % у 2020 р. до 2,61 % у 2022 р.;
- рентабельність виробничих фондів збільшується на 1,53 пункти у 2021 р. порівняно з попереднім періодом та на 4,64 пункти у 2022 р. порівняно з 2021 р.;

- рентабельність реалізованої продукції (продажів) зменшується у 2021 р. на 0,96 пункти порівняно з 2020 р., проте у 2022 р. збільшується на 5,37 пункти порівняно з 2021 р.;

- рентабельність витрат у 2021 р. зменшується на 1,24 пункти порівняно з 2020 р., проте у 2022 р. збільшується на 7,32 пункти;

- коефіцієнт реінвестування залишається незмінним протягом 2020-2022 рр., так як у ці роки нерозподілений прибуток рівний чистому прибутку;

- період окупності капіталу зменшується на 21,5 дні у 2021 р. порівняно з 2020 р. та на 52,88 дні у 2022 р. порівняно з 2021 р.;

- період окупності власного капіталу зменшується протягом 2020-2022 р. з 91,2 днів до 38,4 дні.

Отже, характеризуючи показники рентабельності ПрАТ «Барський машинобудівний завод», спостерігається погіршення деяких показників у 2021 р. порівняно з 2020 р. та покращення діяльності у 2022 р. порівняно з 2021 р., про що свідчать зростання рентабельності капіталу (активів), рентабельності власного капіталу, рентабельності виробничих фондів, рентабельності реалізованої продукції (продажів), рентабельність витрат та зниження показників періоду окупності капіталу та періоду окупності власного капіталу.

Проаналізуємо показники фінансової стійкості ПрАТ «Барський машинобудівний завод» (табл. 2.5).

Результати аналізу показників фінансової стійкості ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за 2020-2022 рр. дозволяють зробити наступні висновки:

- коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) підприємства має бути $> 0,5$, протягом 2020-2022 рр. значення коефіцієнту відповідають нормативним, однак негативним моментом є зниження коефіцієнту фінансової автономії в 2022 р. порівняно з 2021 р. на 0,044;

Таблиця 2.5 – Аналіз показників фінансової стійкості ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 р. від 2020	2022 р. від 2021 р.
1. Коефіцієнт фінансової автономії	0,625	0,628	0,584	0,003	-0,044
2. Коефіцієнт фінансової залежності	0,375	0,372	0,416	-0,003	0,044
3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,861	0,823	0,824	-0,038	0,001
4. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,564	0,611	0,515	0,047	-0,096
5. Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стабільності)	1,691	1,715	1,417	0,025	-0,299
6. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (показник фінансового левериджу)	0,591	0,583	0,706	-0,008	0,123
7. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-0,067	0,011	-0,021	0,078	-0,032

- коефіцієнт фінансової залежності, що характеризує ступінь залежності підприємства від зовнішніх зобов'язань зростає протягом 2020-2022 рр. з 0,375 до 0,416, тобто в 2022 р. 41,6 % капіталу підприємства фінансується за рахунок зовнішніх джерел ;

- коефіцієнт маневреності власного капіталу зменшується з 0,861 у 2020 р. до 0,823 у 2021 р., тобто на 0,038, проте у 2022 р. незначно зростає;

- коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами - абсолютна можливість перетворення активів у ліквідні кошти знижується з 0,564 у 2020 р. до 0,515 у 2022 р.;

- коефіцієнт фінансової стабільності, характеризує забезпеченість заборгованості власними коштами, зменшується з 1,691 у 2020 р. до 1,417 у 2022р., хоча відповідає нормативному значенню ($K_{ф.с} > 1$);

- показник фінансового левериджу зростає з 0,591 у 2020 р. до 0,706 у 2022 р., що вказує на зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування..

Отже, аналіз показників фінансової стійкості дозволяє зробити висновки, що в 2022 році спостерігається погіршення фінансової стійкості ПрАТ «Барський машинобудівний завод», про що свідчать зниження коефіцієнту фінансової незалежності; зростання коефіцієнта фінансової залежності, що вказує на збільшення залежності підприємства від зовнішніх зобов'язань; зменшення коефіцієнта фінансової стабільності.

Проаналізуємо показники ліквідності (платоспроможності) ПрАТ «Барський машинобудівний завод» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз показників ліквідності (платоспроможності) ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,19	0,30	0,23	0,11	-0,07
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,59	0,72	0,54	0,13	-0,19
3. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	2,68	2,51	2,32	-0,17	-0,19
4. Частка оборотних активів в загальній сумі активів	21,97	19,06	24,67	-2,91	5,62
5. Частка виробничих запасів та товарів в оборотних активах	0,28	0,26	0,30	-0,02	0,04

Результати аналізу показників ліквідності (платоспроможності) ПрАТ «Барський машинобудівний завод» показують:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності, що вказує на спроможність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість збільшується у 2021 р. на 0,11, проте у 2022 р. зменшується на 0,07; значення коефіцієнту за 2021-2022 р. відповідають нормативним ($K_{\text{абс.лікв.}} = 0,2-0,35$);

- коефіцієнт швидкої ліквідності збільшується у 2021 р. на 0,13 порівняно з 2020 р та знижується в 2022 р. на 0,19 порівняно з 2021 р.; значення коефіцієнту не відповідає нормативним значенням ($K_{\text{шв.лікв.}} = 0,7-0,8$);

- коефіцієнт поточної ліквідності (покриття), що характеризує достатність оборотних коштів для погашення боргів протягом року, хоча і відповідає нормативним значенням, однак протягом 2020-2022 рр. зменшується з 2,68 до 2,32.

Таким чином, ПрАТ «Барський машинобудівний завод» протягом 2020-2022 рр. є ліквідним та платоспроможним, однак негативним є зниження показників ліквідності в 2022 р.

Визначимо тип фінансової стійкості та проаналізуємо джерела формування запасів. Розрахунки зведемо в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 - Визначення типу фінансової стійкості ПрАТ «Барський машинобудівний завод» в 2021-2022 роках

Показник	Роки		Відхиленн я 2022 р. від 2021 р.
	2021	2022	
1. Джерела власних засобів (власний капітал)	67872	55083,8	-12788,2
2. Основні засоби та нематеріальні активи	15193	14547,6	-645,4
3. Наявність власних оборотних засобів	52679	40536,2	-12142,8
4. Довгострокові кредити і позичкові засоби	3179	4870,2	1691,2
5. Наявність власних засобів і довгострокових позичкових джерел формування запасів і витрат	55858	45406,4	-10451,6
7. Загальна величина основних джерел формування запасів	92837	79740	-13097
8. Загальна величина запасів	37545	38280,1	735,1
9. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних засобів	15134	2256,1	-12877,9
10. Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позичкових джерел формування запасів і витрат	18313	7126,3	-11186,7
11. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат	55292	41459,9	-13832,1
12. Тривимірний показник фінансової стійкості	Абсолютна стійкість	Абсолютна стійкість	×

Результати розрахунків за тривимірним показником типів фінансової стійкості показують, що фінансовий стан ПрАТ «Барський машинобудівний завод» у 2021-2022 роках є абсолютно стійким. Позитивною характеристикою підприємства є наявність власних оборотних засобів та довгострокових позикових коштів для формування запасів і витрат. Отже, керівництво підприємства проводить ефективну політику щодо формування структури капіталу компанії та підвищує фінансову стабільність.

2.3 Економічна оцінка ймовірності банкрутства та масштабів кризового стану ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Аналіз фінансового стану підприємства часто свідчить, що одні показники перевищують нормативні значення, а значення інших є меншими нормативних, що діагностує при цьому кризові явища. Ситуація, при якій всі показники свідчили б про банкрутство – небажана, оскільки фінансове оздоровлення такого підприємства є неможливим.

Оскільки різні групи показників відображають окремі процеси, доцільно застосовувати комплексні факторні моделі оцінки фінансового стану підприємства. До основних з них можна віднести насамперед: моделі для визначення ризику настання банкрутства Е.Альтмана, чотирифакторну модель прогнозування банкрутства Т.Тафлера, критерій Лиса, систему комплексної однокритеріальної оцінки фінансового стану підприємства У.Бівера тощо.

У системі формування стратегії запобігання банкрутству ПрАТ «Барський машинобудівний завод» доцільно обчислити Z-коефіцієнт діяльності підприємства за 2020-2022 роки за формулою (1.3) і зробити відповідно висновки про його стан (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за п'ятифакторною моделлю Альтмана

Показники	Роки			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
X_1	0,007	0,009	0,016	0,001	0,007
X_2	1,051	1,130	0,972	0,079	-0,158
X_3	1,973	1,679	1,549	-0,293	-0,130
X_4	0,015	0,013	0,017	-0,002	0,004
X_5	-0,901	-0,249	1,098	0,651	1,348
Z	1,188	1,874	3,286	0,686	1,412
Імовірність банкрутства	Дуже висока	Висока	Дуже низька	знижується	знижується

За даними табл. 2.8, на основі Z-рахунку Альтмана, можна зробити висновки, що імовірність банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» в 2020 р. є дуже високою, в 2021 р. – високою, а в 2022 р. – дуже низькою. Але в динаміці Z-рахунок Альтмана зростає, що свідчить про віддалення підприємства від кризового стану. Це обумовлено тим, що прибуток підприємства в динаміці зростає і власний оборотний капітал в 2022 році є позитивною величиною.

Проведемо діагностику банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» (табл. 2.9) за допомогою коефіцієнта Z-моделі Р. Лиса (формула 1.4). Граничне значення критерію Z у даному випадку дорівнює 0,037.

Таблиця 2.9 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за моделлю Ліса

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
X_1	0,844	0,859	0,853	0,015	-0,006
X_2	0,009	0,010	0,019	0,001	0,009
X_3	0,015	0,013	0,017	-0,002	0,004
X_4	1,973	1,679	1,549	-0,293	-0,130
Z	0,057	0,058	0,058	0,001	0,001
Імовірність банкрутства	Низька	Низька	Низька	Знижується	Знижується

Отримані значення критерію Р.Лиса показують, що ймовірність настання банкрутства підприємства в 2020-2021 рр. є дуже високою, в 2022 році в порівнянні з 2021 роком така ймовірність знижується.

Проведемо розрахунки загрози банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за комплексною факторною моделлю Тафлера (формула 1.5) за період 2020-2022 рр., результати розрахунків наведені в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за моделлю Тафлера

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
X_1	0,033	0,032	0,055	-0,001	0,023
X_2	2,509	2,302	2,175	-0,207	-0,127
X_3	0,007	0,332	0,352	0,324	0,021
X_4	1,051	1,130	0,972	0,079	-0,158
Z	0,513	0,556	0,531	0,044	-0,026
Імовірність банкрутства	перспективи	перспективи	перспективи	Зростає	Знижується

Отримані результати вказують, що у 2020 році $Z = 0,513 > 0,3$, у 2021 році – $Z = 0,556 > 0,3$, у 2022 році $Z = 0,531 > 0,3$, тобто ймовірність загрози банкрутства незначно знижується і підприємство має непогані довгострокові перспективи.

Проведемо прогнозування банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за системою комплексної однокритеріальної оцінки фінансового стану підприємства У.Бівера. Результати розрахунків занесемо до таблиці 2.11.

Порівнюючи дані таблиці 2.11 з нормативними значеннями показників системи комплексної однокритеріальної оцінки фінансового стану підприємства У.Бівера, можна зробити ряд висновків. За період 2020-2022 рр. ПрАТ «Барський машинобудівний завод» знаходиться у стані за 5 років до банкрутства..

Таблиця 2.11 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за методикою У.Бівера

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
1. Коефіцієнт Бівера	0,022	0,023	0,040	0,001	0,017
2. Рентабельність активів, %	0,728	0,863	1,584	0,135	0,722
3. Фінансовий леверидж, %	33,640	37,329	39,226	3,688	1,897
4. Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом	0,508	0,486	0,461	-0,021	-0,025
5. Коефіцієнт покриття	3,026	2,592	2,420	-0,434	-0,172

В 2022 році значення майже усіх коефіцієнтів багатофакторної моделі прогнозування банкрутства У.Бівера покращуються. Отримані значення відповідних показників у загальному свідчать про незадовільний фінансовий стан підприємства.

Проведемо діагностику банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за допомогою універсального дискримінантного критерія Терещенка (формула 1.6) (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за моделлю Терещенка

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
X_1	0,144	0,120	0,145	-0,025	0,026
X_2	2,973	2,679	2,549	-0,294	-0,130
X_3	0,009	0,010	0,019	0,001	0,009
X_4	0,009	0,009	0,020	0,001	0,011
X_5	0,230	0,203	0,242	-0,026	0,038
X_6	1,051	1,130	0,972	0,079	-0,158
Z	0,632	0,573	0,611	-0,060	0,038
Імовірність банкрутства	Потенційне банкрутство	Потенційне банкрутство	Потенційне банкрутство	Зростає	Знижується

Отримані значення по моделі Терещенка показують, що в 2020-2022 рр. ПрАТ «Барський машинобудівний завод» загрожує потенційне банкрутство.

Проведемо діагностику банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за допомогою коефіцієнта Z-моделі Спрінгейта (формула 1.12) (таблиця 2.13).

Таблиця 2.13 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за моделлю Спрінгейта

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
X_1	0,565	0,528	0,501	-0,037	-0,027
X_2	-0,016	0,011	0,019	0,026	0,009
X_3	0,033	0,032	0,055	-0,001	0,023
X_4	1,051	1,130	0,972	0,079	-0,158
Z	0,976	1,049	1,000	0,073	-0,049
Імовірність банкрутства	Банкрутство не загрожує	Банкрутство не загрожує	Банкрутство не загрожує	Знижується	Зростає

Отримані значення за моделлю Спрінгейта показують, що ймовірність настання банкрутства підприємства в 2020-2022 рр. невисока, тобто банкрутство підприємству не загрожує.

Отже, базою дослідження виступає господарська діяльність ПрАТ «Барський машинобудівний завод». В цілому, аналізуючи діяльність підприємства за 2020-2022 рр. можна відмітити зниження в 2022 році кількісних показників і часткове зростання показників ефективності використання ресурсів підприємства. Все це супроводжується отриманням відповідних фінансових результатів, позитивним є зростання прибутку від реалізації та чистого прибутку, показників рентабельності, що свідчить про ефективну господарську діяльність підприємства. Майновий стан ПрАТ «Барський машинобудівний завод» є задовільним. Результати аналізу показників ділової активності ПрАТ «Барський машинобудівний завод» свідчать про негативний стан ділової активності ПрАТ «Барський

машинобудівний завод» у 2022 році. Аналіз показників фінансової стійкості дозволяє зробити висновки, що в 2022 році спостерігається погіршення фінансової стійкості ПрАТ «Барський машинобудівний завод». ПрАТ «Барський машинобудівний завод» протягом 2020-2022 рр. є ліквідним та платоспроможним, однак негативним є зниження показників ліквідності в 2022 р.

Отже, отримавши дані на основі різних методик комплексної діагностики кризового стану підприємства, можна зробити ряд важливих висновків:

1) модель Альтмана свідчить про те, що ймовірність банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» в 2020 р. є дуже високою, в 2021 р. – високою, а в 2022 р. – дуже низькою. Але в динаміці Z-рахунок Альтмана зростає, що свідчить про віддалення підприємства від кризового стану;

2) критерій Р.Лиса показує, що ймовірність настання банкрутства підприємства в 2020-2021 рр. є дуже високою, в 2022 році в порівнянні з 2021 роком така ймовірність знижується.;

3) модель Тафлера свідчить про те, що у 2020 році $Z = 0,513 > 0,3$, у 2021 році – $Z = 0,556 > 0,3$, у 2022 році $Z = 0,531 > 0,3$, тобто ймовірність загрози банкрутства незначно знижується і підприємство має непогані довгострокові перспективи;

4) модель Бівера у 2020-2022 роках дозволила віднести ПрАТ «Барський машинобудівний завод» до такого, що знаходиться у стані за 5 років до банкрутства;

5) модель Терещенка показує, що в 2020-2022 рр. ПрАТ «Барський машинобудівний завод» загрожує потенційне банкрутство;

6) модель Спрінгейта показує, що ймовірність настання банкрутства підприємства в 2020-2022 рр. невисока, тобто банкрутство підприємству не загрожує.

3 РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА ПРАТ «БАРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»

3.1 Побудова гнучкої системи запобігання банкрутству ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

В силу негативних впливів на розвиток економіки країни в цілому, що спричиняють фінансово неспроможні підприємства, процеси банкрутства дедалі більше стають об'єктом державного регулювання. Основною задачею держави в цьому зв'язку є визначення методів і засобів ефективного управління процесами банкрутства. Реалізація цієї задачі можлива в тому випадку, якщо процес управління банкрутством розглядати як гнучку систему. Необхідність розробки гнучкої системи управління банкрутством викликана високим ступенем дестабілізуючого впливу зовнішньої середовища і внутрішніх умов, нерівномірністю руху коштів в процесі управління банкрутством, імовірнісним характером параметрів санаційних інструментів, необхідністю погодження інтересів всіх суб'єктів банкрутства, відмінностями між періодами реалізації санаційних програм і планів.

Гнучка система управління банкрутством має характеризуватися безперервністю процесу управління, паралельністю виконання різноманітних етапів управління банкрутством – стратегічного, тактичного і оперативного, – органічним сполученням у єдиний інтегрований комплекс всієї сукупності процесів синтезу санаційної стратегії, формування санаційних програм і їхнім коригуванням під впливом змін зовнішнього середовища і внутрішніх умов. Зважаючи на вимоги до гнучкої системи управління банкрутством, можна сформулювати наступні основні принципи, які мають бути закладені у її побудову:

1. Принцип визначеності. Об'єктом управління є процеси банкрутства підприємства. Тому передумовою побудови системи управління банкрутством є аналіз процесу банкрутства, що включає аналіз чинного

законодавства з питань банкрутства; аналіз суб'єктів і зацікавлених сторін процесу; аналіз зв'язків, що виникають між сторонами в процесі банкрутства і до виникнення проблеми.

2. Принцип адекватності. Для здійснення ефективного управління процесами банкрутства повинні бути відбиті основні властивості об'єкта управління (процесу банкрутства), його реакція на різноманітні зовнішні впливи, а також управління.

3. Принцип зворотного зв'язку полягає в тому, що управляюча система повинна здійснювати безперервний моніторинг керованого процесу і виробляти регулюючі (коригуючі) впливи, що дозволять досягти поставленої мети. Стосовно системи управління банкрутством це означає, що вона повинна здійснювати управління процесом банкрутства в цілому, супроводжуючи тими або іншими діями всі етапи цього процесу, і, спостерігаючи за його розвитком. Крім того, аналіз накопиченого досвіду роботи системи управління банкрутством, особливо аналіз результатів і наслідків тих або інших дій, повинен бути основою для подальшого розвитку даної системи управління.

4. Принцип гнучкості. Процес банкрутства є складним процесом, який складається з множини підпроцесів, що охоплюють всі сфери діяльності підприємства. Цьому процесу притаманні деякі властивості, загальні для підприємств будь-якої форми власності, галузевого спрямування і масштабів діяльності. В той же час кожна конкретна справа про банкрутство підприємства має свої особливості, пов'язані з характером його діяльності, підпорядкованістю і тощо. Тому система управління банкрутством повинна бути гнучкою, здатною враховувати особливості процесу банкрутства підприємства і виробляти адекватне цим особливостям рішення.

5. Принцип стійкості. Необхідність стійкості диктується тим, що на діяльність підприємств здійснюють певний вплив зовнішні, відносно нього, чинники, а на розвиток економіки в цілому – зовнішні, зумовлені інтеграцією економіки країни в світову. Тому система управління банкрутством повинна

здійснювати ефективне управління незалежно від впливу зовнішніх чинників. Це можливо за умови, з одного боку, гнучкості системи управління, а з іншого - одночасного забезпечення стійкості її структури і функціонування.

6. Принцип двоїстості. Будемо припускати, що держава в особі Фонду державного майна є однією з зацікавлених сторін, а в особі Господарського суду також і стороною, що приймає рішення. Така подвійна, тобто неоднозначна, роль держави в процесах банкрутства, що випливає з прийнятого розподілу гілок державної влади, диктує необхідність розглядання проблеми погодження інтересів. У зв'язку з цим виникає наступний принцип ієрархії мети, що може розглядатися як такий, що доповнює принцип двоїстості. А саме, управління, регламентуюча поведінка осіб, які приймають рішення від імені держави, повинно бути підпорядковане меті держави, включаючи таку важливу частину, як забезпечення національної і економічної безпеки.

7. Принцип розмежування компетентності включає відокремлення рівнів прийняття рішень, відносну автономію роботи підсистем управління і встановлення відповідальності за рішення. Зокрема, розмежування компетентності повинно ґрунтуватися на погодженні і підпорядкованості меті діяльності окремих складових системи управління. Цей принцип припускає також, що керуючі впливи різних частин системи управління банкрутством повинні бути розподілені у часі. Необхідність такого розподілу диктується тим, що відповідальність за прийняте або не прийняте рішення на кожному етапі процесу банкрутства має бути сконцентрована в певному підрозділі системи управління (на окремій особі), таким чином буде підвищена ефективність управління.

8. Принцип ієрархічності. Система управління банкрутством повинна мати дворівневу структуру, що визначається адміністративним розподіленням держави на регіони. При цьому всі частини системи

управління повинні проводити державну політику в управлінні банкрутством, закріплену законодавчо або у вигляді зведення положень.

9. Принцип багатосторонньої оцінки ефективності. Ефективність характеризує якість функціонування системи управління. Вибір системи показників ефективності виробляється при визначенні мети і задач системи. Система показників ефективності повинна визначати ступінь пристосованості системи управління до виконання поставлених перед нею задач, враховувати основні особливості як системи управління, так і об'єкта – процесів банкрутства. Про якість функціонування системи управління банкрутством можна судити тільки з точки зору системи більш високого порядку. Іншими словами, знаходячись всередині системи, неможливо визначити ефективність її діяльності. Отже, необхідно уявити досліджувану систему як частину більш загальної системи і проводити оцінку її ефективності з точки зору мети і задач останньої. З цієї точки зору система управління банкрутством може розглядатися як складова частина системи забезпечення економічної безпеки підприємства.

10. Принцип інформаційної забезпеченості (достатності). Задачі управління банкрутством відносяться до слабоструктурованих проблем, компоненти яких надто динамічні і мінливі. Тому для їхнього розв'язання необхідна розробка системи підтримки прийняття рішень, що забезпечує інформаційну, математичну і аналітичну підтримку рішення на всіх рівнях управління.

11. Принцип зовнішнього доповнення. При розв'язанні слабоформалізованих задач, якими є задачі управління банкрутством, необхідно використовувати неформальні процедури для коригування формалізовано отриманих управлінських рішень.

Підпорядкування перелічених принципів визначає структуру гнучкої системи управління банкрутством як системи адаптивного управління, яка зможе забезпечити своєчасне реагування управлінських впливів на усіх рівнях управління банкрутством.

Структура гнучкої системи управління банкрутством є двоконтурною. У першому контурі реалізуються функції управління процесами банкрутства, у другому контурі здійснюється налагодження структури і параметрів системи. Запропонована схема гнучкої системи управління банкрутством містить також і механізм структурної адаптації.

При конструюванні і функціонуванні системи управління банкрутством використовується концепція адаптивного управління, що базується на трьох основних положеннях: про адекватність моделі процесу управління реальному процесу банкрутства; про єдність задач планування і регулювання, про можливість оцінювання очікуваного ефекту від проведених в процесі банкрутства заходів.

Процеси управління банкрутством мають велику кількість складових з різноманітними зв'язками між ними, є високою мірою динамічними, містять нефункціональні зв'язки між складовими, зазнають дії великої кількості різних за своїм характером перешкод. І, як наслідок, такі процеси управління нетривіальні, погано формалізуються. Тому, на відміну від простих систем управління, базуючись на гіпотезі роздільності, задача синтезу оптимального управління банкрутством і його реалізація розв'язується в два етапи: будується програмна траєкторія і визначається управління, що реалізує програму. У гнучкій системі управління банкрутством гіпотеза роздільності використовується при виділенні таких функцій, як планування і регулювання. Планування – це визначення оптимальної програмної траєкторії керованої системи на заданий період часу (розробка плану санаційних заходів), що зветься далі періодом планування. Регулювання – це знаходження керуючих впливів, які направлені на усунення випадкових перешкод, що відхиляють керовану систему від оптимальної програмної траєкторії (реалізація стратегії запобігання банкрутству підприємства, що була спланована раніше).

Таким чином, можна стверджувати, що планування і регулювання – це дві основні складових частини процесу управління банкрутством як на етапі

побудови планової траєкторії, так і на етапі пошуку керуючих впливів рішення особи, які приймають рішення, повинні підтримуватися спеціально сконструйованою системою підтримки прийняття і реалізації рішень.

Запропонована концепція передбачає побудову гнучкої системи управління банкрутством і завдяки цьому дозволяє усунути недоліки існуючої системи. Важливим елементом системи управління банкрутством підприємства є прогнозування банкрутства як в коротко-, так і в довгостроковому періоді.

3.2 Розробка проекту щодо впровадження системи бюджетування на ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Впровадження системи бюджетування передбачає використання комплексної системи планування та контролю на підприємстві. Така система буде впроваджена консалтинговою фірмою, оскільки проект занадто складний для самостійного здійснення. Система бюджетування допоможе систематизувати процеси управління підприємством, спрогнозувати майбутні витрати та прибутки, передбачити дефіцит бюджету та знайти найефективніші шляхи для його подолання тощо.

Бюджет є своєрідною формою договору між власником підприємства та керівниками і працівниками підрозділів, та приймається, зазвичай, один раз на рік. Договір визначає оптимальні витрати (наприклад, на зарплатню, на матеріали для виробництва тощо), передбачає та оптимізує прибутки, а відповідальність за його виконання лягає на плечі керівників бюджетних центрів. Підписуючи договір, власник та директор компанії певною мірою звільняють себе від щоденних управлінських рішень, причому, якщо без використання бюджетного плану рішення часто приймаються на основі здогадок і навіть інтуїції, то при його застосуванні - на основі детальних підрахунків. Це дозволяє залучити всі ресурси підприємства та збалансувати їх роботу для досягнення поставлених цілей. Бюджет дозволяє керівництву

побачити картину в цілому, зосередитись на деталях, обираючи пріоритетні напрями, концентруючись на «проблемних» підрозділах, планувати та контролювати витрати і прибутки. Навіть дрібним підприємствам для того, щоб підвищити ефективність роботи, спеціалісти рекомендують впровадити бюджетування у спрощеному варіанті.

Метою впровадження системи бюджетування є систематизувати процеси управління підприємством, спрогнозувати майбутні витрати та прибутки, передбачити дефіцит бюджету та знайти шляхи для його подолання. Подія, що свідчить про закінчення проекту – функціонування автоматизованої системи бюджетування та виконання першого контролю отриманих даних. Така система впровадить цілий комплекс заходів, в тому числі антикризового управління. Власне впровадження цього проекту і реалізує більшу форсування системи антикризового управління — підсистема планування, прогнозування, організації, мотивації та контролю. Актуальність цього проекту полягає саме в необхідності формувань вказаних підсистем як для подолання кризи, так і для забезпечення сталого розвитку компанії.

Проект буде впроваджуватись протягом 7 етапів на протязі року. Реалізація даного проекту потребує фінансових витрат в розмірі 250 000 грн. Значну частину витрат несуть витрати на програмне забезпечення та його встановлення, а також на навчання та мотивацію персоналу. Впровадження такої системи дає можливість контролювати витрати, що є досить актуальним для підприємства на сьогодні. Впровадження системи бюджетування дає змогу зменшити витрати, які не фіксуються. Величина таких витрат на підприємствах сягає до 3 %. Впровадивши систему бюджетування на ПрАТ «Барський машинобудівний завод» дасть можливість скоротити величину таких витрат в першому році мінімум на 5%, а в другому — на 7%.

В реалізації проекту приймають участь наступні сторони:

— замовник, інвестор — керівництво ПрАТ «Барський машинобудівний завод»;

- менеджер проекту, відповідальний за проведення проекту, планує, координує та контролює роботу усіх учасників проекту;
- підрядчики – фірма, що проводить впровадження системи.
- постачальники визначаються підрядчиком.
- команда проекту – особи, що виконують ряд специфічних функцій, а також саме фахівець даної сфери.

Проект хоч є досить масштабним, але, буде впроваджуватись у спрощеному вигляді. Для даної ситуації оптимальною буде гібридна організаційна структура. Така структура дозволяє поєднати ряд людей в певну проектну команду, а інших, яких недоцільно вводити в проектну команду (через обмеженість професійних можливостей, через недоцільність відриву їх від основного виду роботи чи через неможливість використовувати їх повний робочий день) використовувати на засадах матричної організаційної структури.

Тепер стосовно функцій і завдань, що їх мають виконувати учасники проекту. Менеджер проекту – планування, координація та контроль виконання проекту. Створення посадової інструкції маркетолога (обов'язки, права, взаємозв'язки тощо). Менеджер по роботі з персоналом – відбір кадрів на посаду менеджера по плановій роботі та програміста, проведення тренінгів з персоналом щодо необхідності впровадження системи бюджетування на підприємстві, мотивація персоналу до виконання та перевиконання бюджету. Створення посадової інструкції менеджера по плановій роботі (обов'язки, права, взаємозв'язки тощо). Менеджер по плановій роботі — визначення загальної стратегії підприємства, функціональних та бізнес стратегій. Також, короткострокове планування діяльності підприємства та розробка операційних та фінансових бюджетів підприємства. Підрядник – впровадження програмного забезпечення для бюджетування, визначення центрів бюджетування, вибір форм бюджетних процесів, вибір видів бюджетів, створення схеми формування бюджету та запровадження всього в програмне забезпечення .

Зважаючи на специфіку проекту, єдиний ресурс, який необхідно проаналізувати – це фінансові ресурси, тобто варто провести планування затрат. Задля цього розглянемо розподіл затрат проекту впровадження системи бюджетування (табл. 3.1).

Зрозуміло, що під час виконання проекту завжди є місце різним несподіваним подіям, незапланованим втратам, тобто наявність ризиків обумовлена самою об’єктивністю сучасного життя з ринковими відносинами.

Таблиця 3.1 – Розподіл затрат по роботах проекту впровадження системи бюджетування на ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Зміст роботи	Тривалість, дні	Затрати, грн
		на всю роботу
1. Підготовка персоналу	55	50 000
2. Розробка стратегії підприємства	30	10 000
3. Впровадження програмного забезпечення	30	150 000
4. Визначення параметрів системи	10	10 000
5. Впровадження системи	120	10 000
6. Планування	30	20 000
7. Контроль	30	-
Всього:	305	250 000

Впровадження системи бюджетування – найскладніший і найтриваліший етап. Розробити ефективний бюджетний план організації можуть лише висококваліфіковані фахівці. Проте залучення консультантів обходиться недешево, а власних фахівців - не завжди ефективно. Часто використовується компромісний варіант – формують групу з власних спеціалістів та залучають консультантів, як контролюючу ланку. Та навіть за наявності фахівців і бажання власника, якщо персонал не підтримує систему бюджетування – процес приречений на провал. Важливо, щоб усі учасники розуміли мету та суть бюджету й активно обговорювали його основні параметри.

Передбачити такі події досить важко. Основні ризики нашого проекту – вибір некомпетентного підрядника. Для вибору вдалого підрядника потрібно використати максимум джерел для його вибору. Також обов’язковим є заключення договору з підрядниками з визначенням всіх прав та обов’язків обох сторін, а також визначення пені, штрафу тощо за недотримання термінів та рівнів якості.

Підприємці часто роблять типові помилки, що приречуть проект на провал. Часто керівники вважають, що кваліфікація їх співробітників достатньо висока і дозволяє впровадити бюджетування. Намагаючись зекономити кошти, вони відмовляються від проведення тренінгів, що сильно відображається на ефективності та швидкості роботи.

Підприємці вважають, що після впровадження бюджету прибутки на підприємстві одразу ж зростуть. Однак бюджет є стратегічним інструментом управління, і як будь-яка система управління, грошей не приносить.

Більшість бізнесменів вирости з приватних підприємців. Вони намагаються перетягнути практику приватних підприємств на великі компанії. Це нереально. Тому даним проектом такі помилки виключаються.

Проект є досить ризиковим, адже потребує залучення великих коштів, а результат з’являється тільки поступово, та й факторів ризику досить багато. Підприємству необхідно врахувати всі зазначені рекомендації, аби знизити ризик провалу проекту.

Для підрахунку доцільності впровадження проекту розрахуємо показники теперішньої вартості, періоду окупності, рентабельності інвестицій, внутрішньої норми дохідності та ефективності інвестицій. Для цього розрахуємо величину грошових потоків. Розрахунок виглядає наступним чином:

$$CF = ЧП + A, \quad (3.1)$$

де ЧП — величина чистого прибутку, отриманого завдяки збільшенню об'єму продаж:

$$\text{ЧП} = \Delta\text{СВ}, \quad (3.2)$$

де $\Delta\text{СВ}$ – зменшення сукупних витрат підприємства порівняно з попереднім роком;

A – амортизаційні відрахування по проекту.

Відповідно величина чистого прибутку, отриманого завдяки збільшенню об'єму продаж, за результатами першого та другого року становитиме:

$$\text{ЧП}_1 = 273\,520 \cdot 0,03 \cdot 0,05 = 410,3 \text{ (тис.грн)}$$

$$\text{ЧП}_2 = 273\,520 \cdot 0,03 \cdot 0,07 = 574,4 \text{ (тис.грн)}.$$

Амортизаційні відрахування, даного проекту, будуть нараховуватись на офісну техніку та програмне забезпечення, початкова вартість якого становить 150 тис. грн, за ставкою 20 % річних.

$$A_1 = 150 \cdot 0,2 = 30 \text{ (тис.грн)}$$

$$A_2 = 150 \cdot 0,2 = 30 \text{ (тис.грн)}$$

Грошовий потік за проектом складатиме:

$$\text{CF}_1 = 410,3 + 30 = 440,3 \text{ (тис.грн)}$$

$$\text{CF}_2 = 574,4 + 30 = 604,4 \text{ (тис.грн)}.$$

В табл. 3.2 наведений розрахунок чистої теперішньої вартості (NPV) за реалізованим проектом, і становить 612,9 тис. грн при ставці дисконтування 13% (ставка рефінансування НБУ). Цей показник відображає приріст

цінності підприємства в результаті реалізації проекту, оскільки він являє собою різницю між сумою грошових надходжень, які виникають при реалізації проекту і проводяться до їх теперішньої вартості, та сумою дисконтова них вартостей усіх витрат, необхідних для здійснення цього проекту. Проект схвалюється у разі позитивного значення даного показника. У нас значення позитивне, що вказує на те, що вартість підприємства зростає при реалізації проекту — реалізація є доцільною.

Таблиця 3.2 – Розрахунок теперішньої вартості за проектом впровадження системи бюджетування на ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Показник	Роки			NPV
	2022	2023	2024	
1. Грошовий потік, тис.грн	0	440,3	604,4	-
2. Інвестиції, тис.грн	250	0	0	-
3. Коефіцієнт дисконтування	1	0,885	0,783	-
4. Дисконтований грошовий потік, тис.грн.	-250	389,7	473,2	612,9

Рентабельність інвестицій — показник, що відображає міру зростання цінності фірми в розрахунку на 1 грн. одиниць інвестицій. В нашому випадку показник становить:

$$PI = (389,7 + 473,2) / 250 = 2,45$$

Даний показник оцінює грошові надходження, одержані завдяки інвестиціям. Як бачимо. На кожну 1 інвестовану гривню ПрАТ «Барський машинобудівний завод» отримує 2,45 грн. грошових надходжень. Цей показник свідчить про фінансову доцільність реалізації даних проектів.

Наступним показником є термін окупності. Цей показник визначає період, протягом якого інвестовані кошти будуть повернуті, за рахунок прибутку проекту.

$$TP = 250 / 389,7 = 0,64 \text{ року}$$

Як бачимо, проект окупається досить швидко, менше 1 року. Це свідчить про високу привабливість проекту і доцільність його реалізації.

Враховуючи всі вище наведені розрахунки, приходимо до висновку, що реалізація проекту є доцільною, прибутковою, ефективною та несе не високий ризик.

Підкресливши вище сказане, робимо висновки:

- 1.реалізація проекту системи бюджетування є фінансово здійсненою;
- 2.реалізація проекту виводить підприємство на прибутковий рівень;
- 3.реалізація проекту системи бюджетування збільшує вартість ПрАТ «Барський машинобудівний завод»;
- 4.рентабельність інвестицій досить висока, а термін окупності не значний, що забезпечує швидке повернення коштів власнику і зниження його ризиків.

Реалізація таких проектів вигідна як для підприємства, так і для і для інвестора. ПрАТ «Барський машинобудівний завод» залучає кошти, що забезпечує реалізацію проектів для подолання кризового стану. В річний термін підприємство виходить на прибутковий рівень і повертає залучені кошти. Інвестор, вкладає кошти на рік, в низько ризиковий прибутковий проект, в результаті реалізації якого отримує вигоду у вигляді прибутку підприємства.

Для подолання можливих кризових явищ на ПрАТ «Барський машинобудівний завод» були визначені напрямки стабілізації діяльності підприємства за рахунок створення гнучкої системи управління банкрутством, яка має характеризуватися безперервністю процесу управління, паралельністю виконання різноманітних етапів управління банкрутством, органічним сполученням у єдиний інтегрований комплекс всієї сукупності процесів синтезу санаційної стратегії, формування

санаційних програм і їхнім коригуванням під впливом змін зовнішнього середовища і внутрішніх умов.

Структура гнучкої системи управління банкрутством є двоконтурною. У першому контурі реалізуються функції управління процесами банкрутства, у другому контурі здійснюється налагодження структури і параметрів системи. Важливим елементом системи управління банкрутством підприємства є прогнозування банкрутства як в коротко-, так і в довгостроковому періоді.

Запропоновано впровадити систему бюджетування на підприємстві, чиста теперішня вартість за реалізованим проектом буде становити 612,9 тис. грн. Цей показник відображає приріст цінності підприємства в результаті реалізації проекту і підтверджує доцільність його реалізації.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській дипломній роботі було детально розглянуто основні напрями дослідження, які дозволяють всебічно представити процес діагностики кризових явищ та розробку заходів запобігання банкрутства підприємства. Дослідження було спрямоване на формування ефективних управлінських рішень у цій сфері, що продемонстровано на прикладі ПрАТ «Барський машинобудівний завод».

Банкрутство підприємств є досить поширеним економічним поняттям, сутність якого полягає в неспроможності задовольняти грошові вимоги кредиторів та виконувати боргові зобов'язання у встановлений термін.

Швидкий зріст рівня банкрутства та кількості збанкрутілих підприємств спричинений економічною ситуацією в країні та є неминучим за таких умов. На сьогодні, неплатоспроможність та банкрутство є основними проблемами підприємств та економіки.

В сучасній економіці представлено велику кількість причин, що зумовлюють виникнення банкрутства підприємця або підприємства. Дослідники, що вивчають поняття «банкрутство», виокремлюють внутрішні та зовнішні фактори, які необхідно розглядати та враховувати для оцінки стану підприємства та подальшого використання усіх можливих заходів, засобів та методів для попередження банкрутства підприємства.

Запобігання банкрутству можливе за умови ранньої діагностики кризового стану підприємства. Окрім цього, діагностика кризового стану сприяє ефективності господарської діяльності у майбутньому.

Щоб завчасно діагностувати кризовий стан потрібно спостерігати за фінансовим станом підприємства, запроваджувати політику антикризового управління, моделювати майбутні загрози та їх вирішення, використовувати системи заходів щодо виведення підприємства з кризи та знайомити персонал з умовами керівництва в час кризи.

Дослідивши та проаналізувавши методики та методи оцінки схильності до банкрутства, можна визначити, що найбільш поширеними методами серед підприємств є метод оцінки, заснований на аналізі фінансових коефіцієнтів. Популярність цього методу можна пояснити тим, що національні підприємства або не мають достатньої кількості вільних грошових ресурсів для таких досліджень, або не показують реальне становище господарської діяльності.

Аналіз основних показників діяльності та показників фінансового стану ПрАТ «Барський машинобудівний завод» показав, що, в цілому, в 2022 році діяльність ПрАТ «Барський машинобудівний завод» можна охарактеризувати як ліквідну, платоспроможну, товариство збільшує обсяги виробництва, скорочує свої заборгованості, поліпшує використання наявних виробничих ресурсів. Все це супроводжується отриманням відповідних фінансових результатів, але спостерігається недостатня фінансова стійкість та ділова активність за досліджуваний період, тому керівництву підприємства необхідно вжити відповідні заходи щодо подальшого зміцнення фінансового стану ПрАТ «Барський машинобудівний завод», зростання його фінансової стійкості та ділової активності.

Проведення діагностики ймовірності банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» показали, що модель Альтмана свідчить про те, що ймовірність банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» в 2020 р. є дуже високою, в 2021 р. – високою, а в 2022 р. – дуже низькою. Але в динаміці Z-рахунок Альтмана зростає, що свідчить про віддалення підприємства від кризового стану; критерій Р.Лиса показує, що ймовірність настання банкрутства підприємства в 2020-2021 рр. є дуже високою, в 2022 році в порівнянні з 2021 роком така ймовірність знижується; модель Тафлера свідчить про те, що у 2020 році $Z = 0,513 > 0,3$, у 2021 році – $Z = 0,556 > 0,3$, у 2022 році $Z = 0,531 > 0,3$, тобто ймовірність загрози банкрутства незначно знижується і підприємство має непогані довгострокові перспективи; модель Бівера у 2020-2022 роках дозволила віднести ПрАТ «Барський

машинобудівний завод» до такого, що знаходиться у стані за 5 років до банкрутства; модель Терещенка показує, що в 2020-2022 рр. ПрАТ «Барський машинобудівний завод» загрожує потенційне банкрутство; модель Спрінгейта показує, що ймовірність настання банкрутства підприємства в 2020-2022 рр. невисока, тобто банкрутство підприємству не загрожує.

Для подолання можливих кризових явищ на ПрАТ «Барський машинобудівний завод» були визначені напрямки стабілізації діяльності підприємства за рахунок створення гнучкої системи управління банкрутством, яка має характеризуватися безперервністю процесу управління, паралельністю виконання різноманітних етапів управління банкрутством, органічним сполученням у єдиний інтегрований комплекс всієї сукупності процесів синтезу санаційної стратегії, формування санаційних програм і їхнім коригуванням під впливом змін зовнішнього середовища і внутрішніх умов.

Запропоновано впровадити систему бюджетування на підприємстві, чиста теперішня вартість за реалізованим проектом буде становити 612,9 тис. грн. Цей показник відображає приріст цінності підприємства в результаті реалізації проекту і підтверджує доцільність його реалізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс України з процедур банкрутства (із змінами і доповненнями внесеними Законами України від 18.10.2018 року № 2597-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення 10.05.24).
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15> (дата звернення 10.05.24).
3. Партин Г. О., Селюченко Н. Є. Фінансовий менеджмент : підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 387 с.
4. Бачкір І. Г. Банкрутство підприємства: підходи, процедури проведення, оцінка перспектив та пріоритетів управління в умовах кризи платоспроможності. *Інноваційна економіка*. 2020. № 5-6. С. 103-109.
5. Москвін Б. Банкрутство як механізм антикризового управління підприємством. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2020. № 2. С. 58-68.
6. Резнік Н. П., Костилян В. А. Антикризове управління підприємством, як засіб захисту підприємства від банкрутства. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4, № 3. С. 181-187.
7. Савченко А. М., Фішер Н. В. Дослідження ймовірності настання банкрутства виробничого підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 186-191.
8. Лазоренко В. В. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 1. С. 81-86.
9. Кримінальний кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15> (дата звернення 10.05.24).
10. Даценко Г. В. Аудиторська оцінка ймовірності банкрутства підприємств за умов фінансової кризи. *Науковий вісник Херсонського*

державного університету. Сер. : Економічні науки. 2018. Вип. 29(2). С. 161-165.

11. Кішак Д. С. Банкрутство в Україні: сутнісні виміри. *Актуальні проблеми протидії корупції в Україні в умовах воєнного стану : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (14 берез. 2022 р., м. Рівне) / Міжнар. економ.-гуманіт. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 28-30.*

12. Рудика В. І., Великий Ю. М., Зьома О. Д. Економічна сутність поняття «банкрутство»: причини виникнення та наслідки на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 18. С. 127-132.

13. Марусяк Н., Пильнюк Д. Банкрутство підприємства: сутність, причини та наслідки. *Економіка та суспільство* 2021. Випуск 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/897/860> (дата звернення 12.05.24).

14. Птіцина Л. А., Мордвінова І. О. Шляхи фінансового оздоровлення та запобігання банкрутства підприємств. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 2. С. 128-135.

15. Кулиняк І. Я., Жигало І. І., Горбспко Т. М. Кризові ситуації на підприємствах: сутність, класифікація, загрози виникнення та заходи реагування. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 51. С. 175-183.

16. Якубенко Ю. Л., Сірко А. Ю. Сутність кризових явищ в Україні та напрями їх подолання. *Агросвіт*. 2021. Вип. 24. С. 39-45.

17. Бугай В. З., Оніпко А. Д. Характерні риси та діагностика фінансової кризи. *Економічний простір*. 2019. Випуск 142. С. 101-111.

18. Жукевич С., Жук Н. Аналіз ймовірності настання кризових явищ як детермінанта фінансової безпеки підприємств харчової промисловості. *Вісник Економіки*. 2023. № 1. С. 182-200.

19. Дурман М. О., Дурман О. Л. Сутність антикризового управління та принципи його здійснення. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2021 № 1(76). С. 153-161.

20. Шуміло О. С., Савченко Н. О. Аналіз наукових підходів до визначення суті понять кризи та антикризового управління підприємством. *Бізнес Інформ*. 2020. №4. С. 11-16.

21. Прокопишин О. С. Система антикризового управління як підґрунтя попередження кризових явищ на підприємствах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №. 9. С. 40-45.

22. Андрієнко М., Шурдак Ю. Дослідження складових системи антикризового управління підприємством.. *Сучасні проблеми науки: тези доповідей XXII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Національний авіаційний університет*. Київ, 2022. С. 48-49.

23. Румик І. І., Пилипенко О. О. Антикризове управління при реалізації санаційних заходів підприємства. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. №. 3 (63). С. 51-60.

24. Шаранов Р. С. Алгоритм антикризового управління підприємства. *Центрально-український науковий вісник. Економічні науки*. 2021. № 6 (39). С. 288-296.

25. Приймак С., Карапета М. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємстві. *Молодий вчений*. 2022. № 10 (110). С. 71-77.

26. Швець Ю. О. Діагностика ймовірності банкрутства як основа антикризового управління операційною діяльністю підприємств машинобудування. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 82-87.

27. Методичні рекомендації з виявлення ознак неплатоспроможності підприємства й ознак дій по прихованню банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства» від 17.01.2001 г. № 10. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0014665-06> (дата звернення 19.05.24).

28. Бугай В. З., Зублевська Я. Ю. Аналіз сучасних методик діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства підприємства. *Економічні студії*. 2020. № 1(27). С. 56-60.

29. Горбачова О. М., Сухопер Я. І. Теоретичні та методологічні основи оцінки ймовірності банкрутства підприємства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2020. Т. 31(70), № 6. С. 194-199.
30. Савченко А. М., Фішер Н. В. Дослідження ймовірності настання банкрутства виробничого підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 186-191.
31. Яровий І. М. Оцінка ймовірності банкрутства за моделями Альтмана, Спрінгейта, Таффлера (на прикладі компанії «КВС-Україна»). *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 6.1-2. С. 32-36.
32. Лоза С., Лоза Д. Застосування дискримінантних моделей для оцінки ймовірності банкрутства на прикладі АТ «Укрзалізниця». *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*. 2023. Випуск 53. С. 6-16.
33. М'ячин В. Г., Єфимов О. В. Обґрунтування вибору показників для діагностики фінансового стану підприємств та ймовірності настання їх банкрутства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2018. Вип. 32. С. 94-99.

Додаток А

ПРОТОКОЛ ПЕРЕВІРКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА НАЯВНІСТЬ ТЕКСТОВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Назва роботи: «ДІАГНОСТИКА НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «БАРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»)»

Тип роботи: БДР

(БДР, МКР)

Підрозділ кафедра підприємництва, логістики та менеджменту

(кафедра, факультет (інститут), навчальна група)

Показники звіту подібності Unichек

Оригінальність	83,3 %	Схожість	16,7 %
----------------	--------	----------	--------

Аналіз звіту подібності (відмітити потрібне)

- ☒ Запозичення, виявлені у роботі, оформлені коректно і не містять ознак плагіату.
- ☐ Виявлені у роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і відсутності самостійності її автора. Роботу направити на доопрацювання.
- ☐ Виявлені у роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату та/або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень.

Особа, відповідальна за перевірку

(підпис)

Пілявоз Т. М.
(прізвище, ініціали)

Ознайомлені з повним звітом подібності, який був згенерований системою Unichек щодо роботи.

Автор роботи

(підпис)

Семенюк О. О.

(прізвище, ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Пілявоз Т. М.

(прізвище, ініціали)

Додаток Б
Фінансова звітність ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Фінансова звітність
малого підприємництва

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство	Приватне акціонерне товариство "Барський машинобудівний завод"	за ЄДРПОУ	2023.01.01 14307570
		за КАТОТТГ	UA050600 100100598 21
Територія		за КОПФГ	230
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КВЕД	25.21
Вид економічної діяльності	Виробництво радіаторів і котлів центрального опалення		

Середня кількість працівників, осіб: 123

Одиниця виміру: тис.грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон: 23000, Вінницька обл., Барський р-н, м. Бар, вул.Каштанова, 5, (04341)2-24-32

1. Баланс
на 2022 р.
Форма №1-м

		Код за ДКУД	1801006
Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	9	3,3
Первісна вартість	1001	1207	1212,9
Накопичена амортизація	1002	(1198)	(1209,6)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	325	135,4
Основні засоби	1010	14859	14408,9
первісна вартість	1011	67805	70258,7
знос	1012	(52946)	(55849,8)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	15193	14547,6
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	66052	61299,1
у тому числі готова продукція	1103	13823	14408,4
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	12832	8071,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками з	1135	534	0

бюджетом			
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2046	1775,3
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	4573	6968
Витрати майбутніх періодів	1170	6617	1070,6
Інші оборотні активи	1190	183	555,6
Усього за розділом II	1195	92837	79740
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	108030	94287,6

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	7500	7500
Додатковий капітал	1410	59400	45008,6
Резервний капітал	1415	51	51,4
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	921	2523,8
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Усього за розділом I	1495	67872	55083,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	3179	4870,2
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	24497	21196,3
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	5633	4821,8
розрахунками з бюджетом	1620	1381	1550,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	70	305,3
розрахунками зі страхування	1625	592	327,4
розрахунками з оплати праці	1630	1720	1197,4
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	3156	5240
Усього за розділом III	1695	36979	34333,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Баланс	1900	108030	94287,6

2. Звіт про фінансові результати
за 2022 рік
Форма №2-м

Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядк а	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	98370	120669
Інші операційні доходи	2120	1500	3228
Інші доходи	2240	0	8
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	99870	123905
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(81687,4)	(106689)
Інші операційні витрати	2180	(16222,6)	(16093)
Інші витрати	2270	(5,3)	(0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(97915,3)	(122782)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1954,7	1123
Податок на прибуток	2300	(351,9)	(202)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	1602,8	921

Керівник Лук Ілля Григорович

Головний бухгалтер Гонтар Василь Іванович

**Фінансова звітність
малого підприємництва**

Підприємство Приватне акціонерне товариство
"Барський машинобудівний завод"

Територія

**Організаційно-
правова форма** Акціонерне товариство

господарювання

**Вид економічної
діяльності**

**Дата (рік,
місяць, число)**

за ЄДРПОУ

за КАТОТТГ

за КОПФГ

за КВЕД

КОДИ

2022.01.01

14307570

230

Середня кількість працівників, осіб: 226

Одиниця виміру: тис.грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон: 23000, Вінницька обл., Барський р-н, м. Бар, вул.Каштанова, 5, (04341)2-24-32

1. Баланс
на 31.12.2021 р.
Форма №1-м

Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядк а	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	125	9
Первісна вартість	1001	1187	1207
Накопичена амортизація	1002	(1062)	(1198)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	392	325
Основні засоби	1010	14343	14859
первісна вартість	1011	65894	67805
знос	1012	(51551)	(52946)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	14860	15193
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	70678	66052
у тому числі готова продукція	1103	11882	13823
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	11209	12832
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0	534
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2059	2046
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	4973	4573
Витрати майбутніх періодів	1170	1377	6617
Інші оборотні активи	1190	348	183

Усього за розділом II	1195	90644	92837
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	105504	108030

Пасив	Код рядк а	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	205	7500
Додатковий капітал	1410	63859	59400
Резервний капітал	1415	51	51
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1837	921
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Усього за розділом I	1495	65952	67872
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	5743	3179
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	21197	24497
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	6014	5633
розрахунками з бюджетом	1620	1486	1381
у тому числі з податку на прибуток	1621	65	70
розрахунками зі страхування	1625	530	592
розрахунками з оплати праці	1630	1298	1720
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	3284	3156
Усього за розділом III	1695	33809	36979
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Баланс	1900	105504	108030

2. Звіт про фінансові результати
за 2021 рік
Форма №2-м

Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядк а	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	120669	107599
Інші операційні доходи	2120	3228	3205
Інші доходи	2240	8	0
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	123905	110804
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(106689)	(94104)
Інші операційні витрати	2180	(16093)	(15768)
Інші витрати	2270	(0)	(0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(122782)	(109872)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1123	932
Податок на прибуток	2300	(202)	(187)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	921	745

Керівник Лук Ілля Григорович

Головний бухгалтер Гонтар Василь Іванович

Підприємство	Приватне акціонерне товариство "Барський машинобудівний завод"	за ЄДРПОУ	14307570
Територія	Вінницька область, м.Бар	за КОАТУУ	0520210100
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності	Виробництво машин і устаткування для виготовлення харчових продуктів і напоїв, перероблення тютюну	за КВЕД	28.93
Середня кількість працівників: 241			
Адреса, телефон: 23000 м. Бар, вул.Каштанова, 5, (04341)2-24-32			
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака			
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку v			
за міжнародними стандартами фінансової звітності			

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2020 р.
Форма №1

Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	111	125
первісна вартість	1001	1 044	1 187
накопичена амортизація	1002	(933)	(1 062)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	94	392
Основні засоби	1010	16 835	14 343
первісна вартість	1011	63 814	65 894
знос	1012	(46 979)	(51 551)
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	30	30
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	17 070	14 890
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	66 891	70 678
Виробничі запаси	1101	24 087	25 387

Незавершене виробництво	1102	29 267	33 409
Готова продукція	1103	13 537	11 882
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	12 561	11 209
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	1 175	1 352
з бюджетом	1135	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	884	707
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	583	4 973
Готівка	1166	9	9
Рахунки в банках	1167	574	4 964
Витрати майбутніх періодів	1170	0	1 377
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	88	348
Усього за розділом II	1195	82 182	90 644
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	99 252	105 534

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	205	205
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	25 637	25 637
Додатковий капітал	1410	42 889	38 222
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	51	51
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 131	1 867
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	69 913	65 982
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	6 033	5 743
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0

Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	6 033	5 743
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	10 047	21 197
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	7 290	6 014
розрахунками з бюджетом	1620	973	1 486
у тому числі з податку на прибуток	1621	135	65
розрахунками зі страхування	1625	381	530
розрахунками з оплати праці	1630	1 438	1 298
одержаними авансами	1635	2 053	2 383
розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	555	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	569	901
Усього за розділом III	1695	23 306	33 809
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	99 252	105 534

Примітки: даних немає

Керівник Лук Ілля Григорович

Головний бухгалтер Гонтар Василь Іванович

КОДИ
01.01.2021

Дата
за ЄДРПОУ 14307570

Підприємство Приватне акціонерне товариство "Барський машинобудівний завод"

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2020 рік
Форма №2
I. Фінансові результати

Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	107 599	126 201
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(94 104)	(110 463)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	13 495	15 738
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	3 203	7 138
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(7 643)	(8 652)
Витрати на збут	2150	(2 160)	(3 321)
Інші операційні витрати	2180	(3 429)	(6 877)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	3 466	4 026
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	2	1
Інші доходи	2240	0	16
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(2 536)	(2 536)

Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(16)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	932	1 491
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-187	-360
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	745	1 131
збиток	2355	(0)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	745	1 131

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	71 690	89 968
Витрати на оплату праці	2505	24 350	29 575
Відрахування на соціальні заходи	2510	5 098	5 849
Амортизація	2515	5 878	6 198
Інші операційні витрати	2520	2 807	8 867
Разом	2550	109 823	140 457

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	821 988	821 988
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	921 988	821 988
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,906340	1,375930
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,906340	1,375930
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Примітки: даних немає

Додаток В

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра підприємництва, логістики та менеджменту

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

до бакалаврської дипломної роботи

на тему:

**ДІАГНОСТИКА НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ
БАНКРУТСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА «БАРСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»)**

Виконав: студент 4 курсу, групи Пз-20бз
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»
Семенюк О. О. _____

Керівник: к.е.н., доцент каф. ПЛМ
Пілявоз Т.М. _____

Вінниця-2024

Рисунок 1 – Класифікація банкрутства підприємства

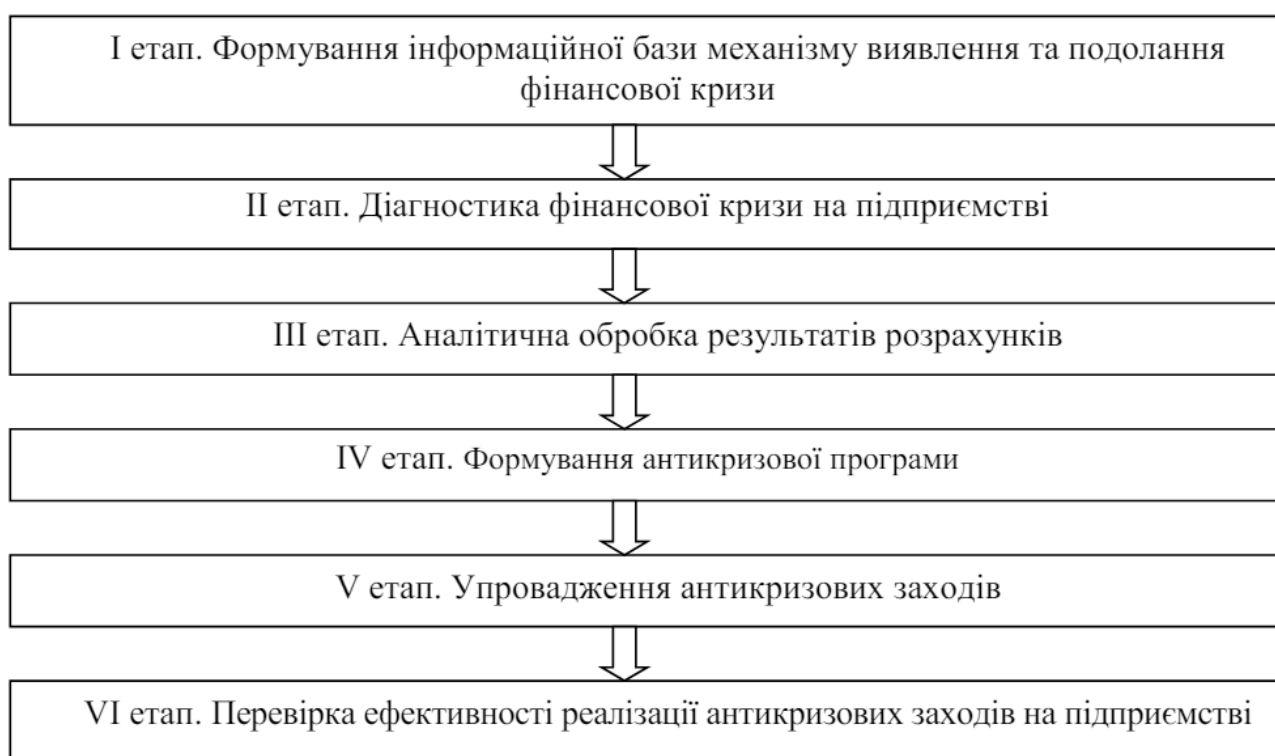

Рисунок 2 – Ідентифікація кризового стану підприємства

Таблиця 1 – Аналіз зміни основних економічних показників діяльності
ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Показники	Роки			Відхилення 2021 року від 2020 року		Відхилення 2022 року від 2021 року	
	2020	2021	2022				
				+, -	%	+, -	%
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	107599	120669	98370	13070	12,1	-22299	-18,5
2. Собівартість реалізованої продукції (з урахуванням адміністративних витрат і витрат на збут), тис. грн.	94104	106689	81687,4	12585	13,4	-25001,6	-23,4
3. Прибуток від реалізації, тис. грн.	13495	13980	16682,6	485	3,6	2702,6	19,3
4. Валюта балансу, тис. грн.	102393	106767	101158,8	4374	4,3	-5608,2	-5,3
5. Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	15980	15026,5	14870,3	-953,5	-6,0	-156,2	-1,0
6. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	86413	91740,5	86288,5	5327,5	6,2	-5452	-5,9
7. Чистий прибуток, тис. грн.	745	921	1602,8	176	23,6	681,8	74,0
8. Власний капітал, тис. грн.	67947,5	66927	61477,9	-1020,5	-1,5	-5449,1	-8,1
9. Залучений капітал, тис. грн.	34445,5	39855	39680,9	5409,5	15,7	-174,1	-0,4
10. Чисельність працівників, чол.	241	226	123	-15	-6,2	-103	-45,6
11. Продуктивність праці, тис. грн./чол.	446,469	533,934	799,756	87,465	19,6	265,822	49,8
12. Фондовіддача, грн.	6,733	8,030	6,615	1,297	19,3	-1,415	-17,6
13. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,245	1,315	1,140	0,070	5,6	-0,175	-13,3
14. Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, грн.	0,875	0,884	0,830	0,010	1,1	-0,054	-6,1
15. Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації, %	14,34	13,10	20,42	-1,24	-8,6	7,32	55,9
16. Рентабельність продажів, %	12,54	11,59	16,96	-0,96	-7,6	5,37	46,4
17. Рентабельність активів, %	0,73	0,86	1,58	0,14	18,6	0,72	83,7
18 Рентабельність власного капіталу, %	1,10	1,38	2,61	0,28	25,5	1,23	89,5
19.Коефіцієнт мобільності активів	6,088	6,111	5,481	0,023	0,4	-0,629	-10,3
20.Коефіцієнт покриття	2,681	2,511	2,323	-0,171	-6,4	-0,188	-7,5
21.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,147	0,124	0,203	-0,023	-15,9	0,079	64,1
22. Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,625	0,628	0,584	0,003	0,5	-0,044	-7,0

Таблиця 2 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за п'ятифакторною моделлю Альтмана

Показники	Роки			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
X_1	0,007	0,009	0,016	0,001	0,007
X_2	1,051	1,130	0,972	0,079	-0,158
X_3	1,973	1,679	1,549	-0,293	-0,130
X_4	0,015	0,013	0,017	-0,002	0,004
X_5	-0,901	-0,249	1,098	0,651	1,348
Z	1,188	1,874	3,286	0,686	1,412
Імовірність банкрутства	Дуже висока	Висока	Дуже низька	знижується	знижується

Таблиця 3 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за моделлю Ліса

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
X_1	0,844	0,859	0,853	0,015	-0,006
X_2	0,009	0,010	0,019	0,001	0,009
X_3	0,015	0,013	0,017	-0,002	0,004
X_4	1,973	1,679	1,549	-0,293	-0,130
Z	0,057	0,058	0,058	0,001	0,001
Імовірність банкрутства	Низька	Низька	Низька	Знижується	Знижується

Таблиця 4 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за моделлю Тафлера

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
X_1	0,033	0,032	0,055	-0,001	0,023
X_2	2,509	2,302	2,175	-0,207	-0,127
X_3	0,007	0,332	0,352	0,324	0,021
X_4	1,051	1,130	0,972	0,079	-0,158
Z	0,513	0,556	0,531	0,044	-0,026
Імовірність банкрутства	перспективи	перспективи	перспективи	Зростає	Знижується

Таблиця 5 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за методикою У.Бівера

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
1. Коефіцієнт Бівера	0,022	0,023	0,040	0,001	0,017
2. Рентабельність активів, %	0,728	0,863	1,584	0,135	0,722
3. Фінансовий леверидж, %	33,640	37,329	39,226	3,688	1,897
4. Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом	0,508	0,486	0,461	-0,021	-0,025
5. Коефіцієнт покриття	3,026	2,592	2,420	-0,434	-0,172

Таблиця 6 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за моделлю Терещенка

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
X_1	0,144	0,120	0,145	-0,025	0,026
X_2	2,973	2,679	2,549	-0,294	-0,130
X_3	0,009	0,010	0,019	0,001	0,009
X_4	0,009	0,009	0,020	0,001	0,011
X_5	0,230	0,203	0,242	-0,026	0,038
X_6	1,051	1,130	0,972	0,079	-0,158
Z	0,632	0,573	0,611	-0,060	0,038
Імовірність банкрутства	Потенційне банкрутство	Потенційне банкрутство	Потенційне банкрутство	Зростає	Знижується

Таблиця 7 – Діагностика банкрутства ПрАТ «Барський машинобудівний завод» за моделлю Спрінгейта

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
X_1	0,565	0,528	0,501	-0,037	-0,027
X_2	-0,016	0,011	0,019	0,026	0,009
X_3	0,033	0,032	0,055	-0,001	0,023
X_4	1,051	1,130	0,972	0,079	-0,158
Z	0,976	1,049	1,000	0,073	-0,049
Імовірність банкрутства	Банкрутство не загрожує	Банкрутство не загрожує	Банкрутство не загрожує	Знижується	Зростає

Таблиця 8 – Розподіл затрат по роботах проекту впровадження системи бюджетування на ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Зміст роботи	Тривалість, дні	Затрати, грн
		на всю роботу
1. Підготовка персоналу	55	50 000
2. Розробка стратегії підприємства	30	10 000
3. Впровадження програмного забезпечення	30	150 000
4. Визначення параметрів системи	10	10 000
5. Впровадження системи	120	10 000
6. Планування	30	20 000
7. Контроль	30	-
Всього:	305	250 000

Таблиця 9 – Розрахунок теперішньої вартості за проектом впровадження системи бюджетування на ПрАТ «Барський машинобудівний завод»

Показник	Роки			NPV
	2022	2023	2024	
1. Грошовий потік, тис.грн	0	440,3	604,4	-
2. Інвестиції, тис.грн	250	0	0	-
3. Коефіцієнт дисконтування	1	0,885	0,783	-
4. Дисконтований грошовий потік, тис.грн.	-250	389,7	473,2	612,9